

RAPPORT

Uppföljning inom Kultursamverkansm odellen 2022

Uppgifter från kulturdatan och enkät gällande fria professionella

Framtagen av regionstyrelseförvaltningen
Gäller 2022
Ärendenr RS 2023/1042
Version [1.0]

Länsteaterns uppsättning Huset Ushers förbannelse. Foto: Anna Ericsson

Region Gotland

Besöksadress Visborgsallén 19

Postadress SE-621 81 Visby

Telefon +46 (0)498 26 90 00

E-post regiongotland@gotland.se

Org nr 212000-0803

Webbplats www.gotland.se

Uppföljning inom Kultursamverkansmodellen 2022

Innehåll

1. Om kultursamverkansmodellen	4
1.1 Inledning	4
1.2 Styrning	4
1.2.1 Nationella kulturpolitiska mål	4
1.2.2 Uppföljning	5
1.3 Finansiering	5
1.3.1 Statlig fördelning	5
1.3.2 Regional fördelning	6
1.3.3 Proportioner	6
1.4 Kultursamverkansmodellen på Gotland	7
1.4.1 Länsinstitutionerna på Gotland	7
1.4.2 Fria aktörer på Gotland	7
1.4.3 Statlig fördelning till Gotland	8
1.4.4 Regional och kommunal finansiering	8
1.5 Förändring av kultursamverkansmodellen	9
2. Kulturdatabasen 2022	10
2.1 Ekonomi	10
2.1.1 Totalt	10
2.1.2 Finansiering	11
2.1.3 Kostnader	11
2.2 Personal	13
2.2.1 Totalt	13
2.2.2 Per institution	13
2.3 Publik	15
2.3.1 Verksamhetsbesök	15
2.3.2 Publik inom scenkonst	15
2.3.3 Aktiviteter inom utvecklarorganisationen	16
2.3.4 Barn och unga	17
2.3.5 Stöd/deltagare	18
2.4 Verksamhetsberättelser	18
2.4.1 Film på Gotland	18
2.4.2 Gotlands Museum	19
2.4.3 Gotlandsmusiken	20
2.4.4 Länsbiblioteket	20
2.4.5 Länsteatern	21
2.4.6 Utvecklarorganisationen	21
3. Enkät fria professionella i institutionell verksamhet	25
3.1 Ändamålsenliga lokaler	25
3.1.1 Film på Gotland	25
3.1.2 Gotlands Museum	26
3.1.3 Gotlandsmusiken	26
3.1.4 Länsbiblioteket	27
3.1.5 Länsteatern på Gotland	27
3.1.6 Utvecklarorganisationen	27
3.2 Försörjning	28
3.2.1 Film på Gotland	28
3.2.2 Gotlands Museum	29
3.2.3 Gotlandsmusiken	29
3.2.4 Länsbiblioteket	30
3.2.5 Länsteatern på Gotland	30
3.2.6 Utvecklarorganisationen	30
3.3 Arrangörs- och producentskap	31
3.3.1 Film på Gotland	31
3.3.2 Gotlands Museum	31
3.3.3 Gotlandsmusiken	32
3.3.4 Länsbiblioteket Gotland	32
3.3.5 Länsteatern på Gotland	32

3.3.6 Utvecklarorganisationen	32
3.4 Extern finansiering och samarbeten.....	32
3.4.1 Film på Gotland	33
3.4.2 Gotlands Museum	33
3.4.3 Gotlandsmusiken	33
3.4.4 Länsbiblioteket	33
3.4.5 Länsteatern på Gotland	33
3.4.6 Utvecklarorganisationen	34
3.5 Analys av enkäten.....	34
3.5.1 Resurser för fria professionella inom kultursamverkansmodellen	34
4. Underlag för strategiskt arbete	37
4.1 Finansiering.....	37
4.2 Utbud & kulturområden.....	37
4.3 Barn & unga	38
4.4 Fria professionella.....	39
4.4.1 Anlita externa utövare – viktigt för att nå målen.....	39
4.4.2 Hur stöttas fria professionellas skapande?	40
4.4.3 Arvodering – en rättvisefråga	40
4.4.4 Hur kommuniceras möjligheterna?	40
4.4.5 Upphovsrätt och ersättning	41
4.4.6 Fortsatt uppföljning är viktig.....	41
5. Sammanfattning	42
5.1 Ekonomi.....	42
5.2 Personal.....	42
5.3 Publik och verksamhetsbesök	42
5.4 Barn och unga	43
5.5 Fria professionella.....	43
5.6 Strategiskt arbete	44

1. Om kultursamverkansmodellen

1.1 Inledning

Kultursamverkansmodellen tillskapades 2011. Syftet var att öka möjligheten för regionen att göra egna prioriteringar och att beslut skulle fattas närmare invånarna. Målet med modellen är att föra kulturen närmare invånarna samt att ge regionerna ett ökat ansvar och ökad frihet inom kulturområdet. Modellen innebär att samverkan mellan staten, regionerna, kommunerna och även det civila samhället och de professionella kulturskaparna ökar. Samtliga regioner är med i modellen utom Stockholm.

Genom modellen fördelas statliga medel via Kulturrådet till regionerna. Utöver statens medel bidrar regioner och kommuner med en väsentlig del av den totala finansieringen av verksamheterna i modellen. Regionerna bestämmer över fördelningen av både statliga och regionala medel till sina regionala kulturverksamheter.

Statens medverkan och finansiering av regionernas kulturverksamhet utgår från de nationella kulturpolitiska målen.

Genom kultursamverkansmodellen stöts i första hand regionala kulturverksamheter, länsinstitutioner. Dessa ska ge goda möjligheter för kulturskapare och samverka med professionella kulturaktörer utan offentlig huvudman, så kallade fria aktörer. Stödgivning får som regel inte ske inom modellen, men undantag utifrån regionernas ingångsvärden finns.

Under 2022 och 2023 utreds kultursamverkansmodellens utvecklingsbehov. I september 2023 kommer ett förslag till förändringar presenteras.

1.2 Styrning

Kultursamverkansmodellen styrs av nationella kulturpolitiska mål. Uppföljning mot målen sker genom bland annat rapportering till myndigheten för Kulturanalys och Kulturrådet.

1.2.1 Nationella kulturpolitiska mål

De nationella kulturpolitiska mål som regionerna och de regionala aktörerna genom kultursamverkansmodellen åtar sig att medverka till att genomföra är:

Självständighetsmålet	Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund.
Delaktighetsmålet	Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet.
Samhällsmålet	Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Utöver dessa finns regionala mål och prioriteringar i aktuell kulturplan samt i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040. Varje region är ålagd att ha en kulturplan som beskriver inriktning för den regionala kulturverksamheten. Kulturplanerna utgör tillsammans med regionernas årliga framställanden/ansökningar till Kulturrådet, en grund för beredningen och bedömning inför beslut om verksamhetsbidraget.

1.2.2 Uppföljning

Den regionala och statliga uppföljningen av aktörerna i kultursamverkansmodellen sker huvudsakligen via Kulturdatabasen, som sköts av myndigheten för kulturanalys. Där redovisas i första hand ekonomin, för att säkerställa att de offentliga medlen används i linje med förordning och mot målen. I systemet bifogas också samtliga institutioners verksamhets- och årsberättelser. Efter att institutionerna har rapporterat ifrån sina respektive verksamheter, ansvarar varje region för att granska uppgifterna och kontrollera att de stämmer. Därefter skickas de in till Kulturrådet för statlig statistik och uppföljning.

Utöver redovisningen i Kulturdatabasen skickar Kulturrådet då och då separata frågeformulär till regionerna. Det kan vara enkäter och riktade uppföljningar kopplade till ett speciellt konstområde (dans, konst, musik) eller en horisontell fråga (tillgänglighet, jämställdhet). Regionerna förväntas då i dialog med institutionerna beskriva och analysera den regionala situationen, förutsättningarna och utmaningarna.

1.3 Finansiering

Regionerna äskar årligen medel från Kulturrådet. I äskandet beskrivs regional finansiering i kultursamverkansmodellen samt regionala behov gentemot Kulturrådets strategiska utvecklingsområden och Kulturplanen, vilken också bifogas. Utifrån detta äskande fördelas en pott med statliga medel till varje region. Dessa läggs samman med de regionala medlen och fördelas av de politiska beslutsfattarna i regionerna till de institutioner som ingår i modellen. Fördelningen till varje institution är alltså ett verksamhetsstöd som utgår för ett år i taget mot en påskriften överenskommelse med regionala förväntningar och prioriteringar.

1.3.1 Statlig fördelning

Statliga medel fördelas av Kulturrådet till regionerna med utgångspunkt i nationella kultur mål samt regionala kulturplaner och i samråd med andra kulturmyndigheter och organisationer. Exempelvis ingår i samverkansrådet följande organisationer:

- Kulturrådet
- Konstnärsnämnden
- Konstrådet
- Kungliga biblioteket
- Länsstyrelserna genom Gotland
- Nämnden för hemslöjdsfrågor
- Riksteatern
- Riksarkivet
- Svenska Filminstitutet

Kulturrådet utgår från en fördelningsgrund och ett antal strategiska utvecklingsområden i fördelningen av statliga medel.

Enligt fördelningsgrunden ska de statliga medlen i kultursamverkansmodellen:

- upprätthålla och utveckla en kulturell infrastruktur i regionerna.
- bidra till stabilitet och förutsägbarhet för kulturverksamheten i regionerna.
- bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås samt ge möjligheter till regionala prioriteringar och variationer.

Aktuella strategiska utvecklingsområden som gäller från och med beslut inför 2023:

- utveckla den regionala kulturella infrastrukturen, etablera och stärka samverkansformer och interregionala samarbeten,
- ge utrymme till konst- och kulturområden med en svag regional struktur,
- insatser som leder till att fler invånare deltar i kulturlivet.

Kulturrådet skriver också: ”En förutsättning för utveckling är också att de regionala kulturverksamheterna ger goda möjligheter för kulturskapare och samverkar med professionella kulturaktörer utan offentlig huvudman, så kallade fria aktörer.”

1.3.2 Regional fördelning

Regionens fördelning av medlen inom kultursamverkansmodellen ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås samt att främja en god tillgång till sju kulturområden för länets invånare:

- professionell teater-, dans- och musikverksamhet
- museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete
- biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet
- professionell bild- och formverksamhet
- regional enskild arkivverksamhet
- filmkulturell verksamhet
- främjande av hemslojd

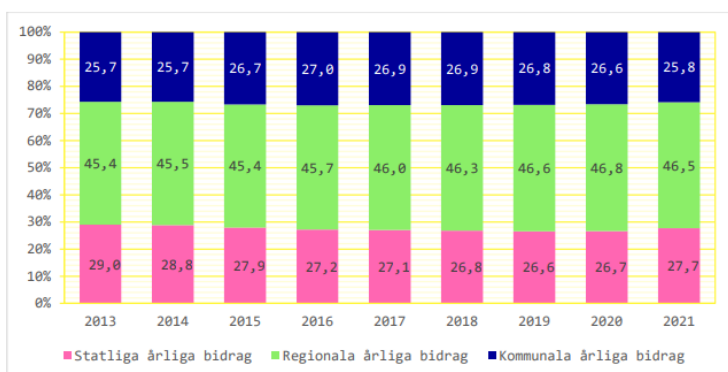
Regionerna får fördela medel fritt utifrån ovanstående krav samt aktuell regional kulturplan.

1.3.3 Proportioner

Andelen statlig finansieringen i kultursamverkansmodellen har minskat något sedan starten, medan den regionala och kommunala har ökat. Från 2013 till 2021 har de statliga årliga bidragen ökat med i genomsnitt 11% räknat i fasta priser. Under samma period ökade de regionala årliga bidragen med 19% och de kommunala bidragen med 17%.

I dagsläget ligger det statliga stödet till modellen på totalt omkring 28%, regionerna bidrar 1ed 46% och kommunerna med 26 %.

Andel årliga offentliga medel från stat, region respektive kommun, 2013-2021, procent.

1.4 Kultursamverkansmodellen på Gotland

Gotland är en udda figur i samverkansmodellen, eftersom vi inte egentligen är en region med flera medlemskommuner. Gotland är en kommun med ett regionalt uppdrag. Den regionala finansieringen utgör därmed både regional och kommunal insats.

Vi är den minsta regionala parten i kultursamverkansmodellen. Med ett befolkningsunderlag på 65 000 invånare finns många utmaningar med att uppnå målen i modellen. Ett exempel är att säkerställa ett kulturutbud med bredd och höjd inom samtliga kulturområden. Ett annat är svårigheterna med interregional samverkan (höga kostnader, tidskrävande, styrt av begränsade kommunikationer och endast möjliga parter i ett vädersträck). Ett tredje är den regionala finansieringen utifrån skatteintäkter från få invånare med förhållandevis lågt inkomstläge.

Kultursamverkansmodellen ska dock ge utrymme för olikheter, vilket innebär att Gotland välkomnas trots dessa utmaningar.

1.4.1 Länsinstitutionerna på Gotland

På Gotland har det inte skett några större förändringar av vilka aktörer som ingår i modellen sedan starten 2011. Hembygdsföreningen är den enda aktör som har utgått ur modellen då Gotlands Museum tog ansvaret för de slöjd- och formkonsulenterna. Under 2022 har utvecklarna dock samlats i en gemensam organisation som redovisas separat för att öka synligheten för denna verksamhet.

De institutioner som ingår i kultursamverkansmodellen på Gotland är:

- Film på Gotland	främjandeverksamhet, områdesansvar film
- Gotlands Museum	museiverksamhet, områdesansvar kulturarv, konst samt slöjd/form
- Gotlandsmusiken	musikverksamhet, områdesansvar musik
- Länsteatern Gotland	teaterverksamhet, områdesansvar dans och teater
- Regional biblioteksutveckling	främjande- och utvecklingsverksamhet för bibliotek
- Utvecklarenorganisationen	främjandeverksamhet

Länsinstitutionerna förväntas ta ett stort ansvar för genomförandet av såväl de nationella kulturpolitiska målen som den regionala kulturplanen.

Region Gotland följer upp aktörerna inom kultursamverkansmodellen genom den digitala rapporteringen i Kulturdatabasen, genom separata enkäter och genom uppföljande möten med varje institution minst två gånger per år.

1.4.2 Fria aktörer på Gotland

Enligt direktiven för modellen ska institutionerna samverka med fria professionella aktörer. Detta begrepp innefattar professionella kulturorganisationer utan offentlig huvudman och fria professionella kulturskapare, det vill säga konstnärerna.

Professionella kulturorganisationer utan offentlig huvudman på Gotland skulle kunna sägas vara exempelvis Baltic Art Center (BAC), Tonsättarcentrum, Författar- och översättarcentrum, Romateatern m fl.

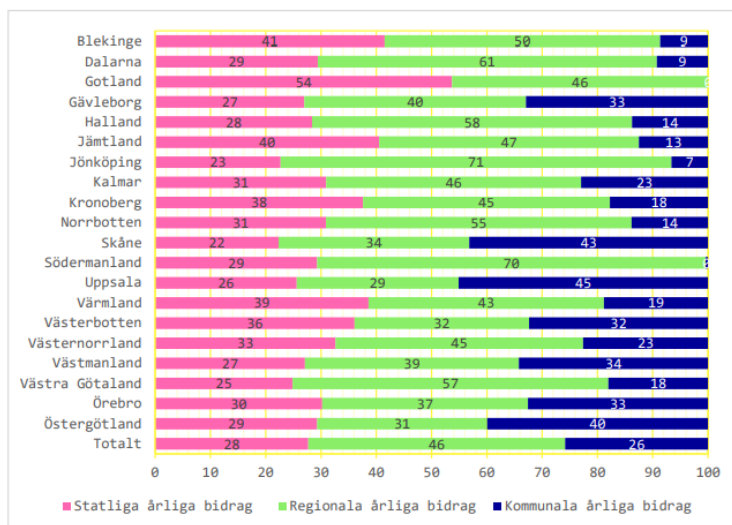
De fria professionella kulturskaparna finns inom samtliga konst-/kulturområden. Det kan handla om exempelvis scenkonstaktörer, guider, antikvarier, författare, bildkonstnärer, formgivare, filmare eller slöjdare. De är ofta företagare och räknas då in i begreppet KKB, kreativa och kulturella branscher. På Gotland finns omkring 1 000 st företag inom de kreativa och kulturella branscherna. Dessa har särskilt lyfts i OECD-rapporten som en möjlighet till smart specialisering och Region Gotland ser dessa som en viktig kraft för samhällsutvecklingen.

Utöver dessa professionella aktörer förväntas även länsinstitutionerna samverka med aktörer på kommunal nivå, vilket även innebär amatörer och föreningar.

1.4.3 Statlig fördelning till Gotland

Gotland har Sveriges högsta statliga stöd inom kultursamverkansmodellen räknat per invånare och procentuellt. Gotland låg 2021 i topp med 424 statliga kr/invånare och Halland i botten med 95 statliga kr/invånare. Procentuellt finansierar statliga medel 54% av Gotlands kultursamverkansmodell (2021), vilket är ojämförligt mest, medan Skåne ligger i botten med 22%.

Statliga, regionala och kommunala bidrag 2021, procent.

Detta förhållande är en medveten kompensation till Gotland med tanke på regionens utmaningar gällande kulturområdet (ö-läget, ensam kommun, få invånare, låga skatteintäkter pga lågt inkomstläge).

1.4.4 Regional och kommunal finansiering

Den absolut största delen av Region Gotlands kulturstöd fördelas till aktörerna inom kultursamverkansmodellen. Årligen fördelas omkring 50 mnkr (varav regionala medel 23 mnkr) totalt till sex stycken länsinstitutioner jämfört med totalt 8,3 mnkr till övriga ("kommunala") aktörer.

I andra regioners finansiering av kultursamverkansmodellen finns utöver statliga och regionala medel även kommunala medel. Region Gotlands bidrag till kultursamverkansmodellen ska motsvara både regionala och kommunala medel.

Sedan starten har tilldelningen av regionala medel till kultursamverkansmodellen legat ganska oförändrad. En tydlig regional satsning gjordes år 2019 med 1 mnkr till film, vilket

under 2021 gav en spegling från Kulturrådet med ett utökat statligt anslag om 880 tkr och 2023 med ytterligare 200 tkr.

1.5 Förändring av kultursamverkansmodellen

Under 2022 och 2023 har en utredning om kultursamverkansmodellens utveckling pågått. Resultatet av utredningen kommer att redovisas i september.

Vad det kan innebära för Gotland, men Kultur- och fritidsavdelningen har begärt ett möte med utredningen för att säkerställa att hänsyn tas till Gotlands särställning i kultursamverkansmodellen.

2. Kulturdatabasen 2022

Den årliga uppföljningen av aktörerna inom kultursamverkansmodellen sker genom Kulturdatabasen, ett system som förvaltas och drivs av myndigheten för kulturanalys. Där finns dels uppgifter som staten kräver, dels uppgifter som regionerna vill ha till sin uppföljning.

Region Gotland har huvudsakligen bara krävt in samma uppgifter som staten behöver. För en liten region som Gotland blir Kulturdatabasen ett något trubbigt verktyg och utvecklingspotential finns gällande uppföljningen inom kultursamverkansmodellen. Som ett led i detta har Kultur- och fritidsavdelningen från och med 2022 infört kompletterande enkäter i specifika frågor. För verksamhetsåret 2022 gäller frågorna hur institutionerna samverkar och möjliggör för fria professionella kulturskapare. Resultatet av denna enkät rapporteras i avsnitt 3 i denna rapport.

Utifrån de uppgifter som institutionerna har rapporterat i Kulturdatabasen görs följande beskrivning av verksamhetsåret 2022. Denna beskrivning utgör också underlag för möten med institutionerna i början av maj, då även Kulturplanens handlingsplan följs upp.

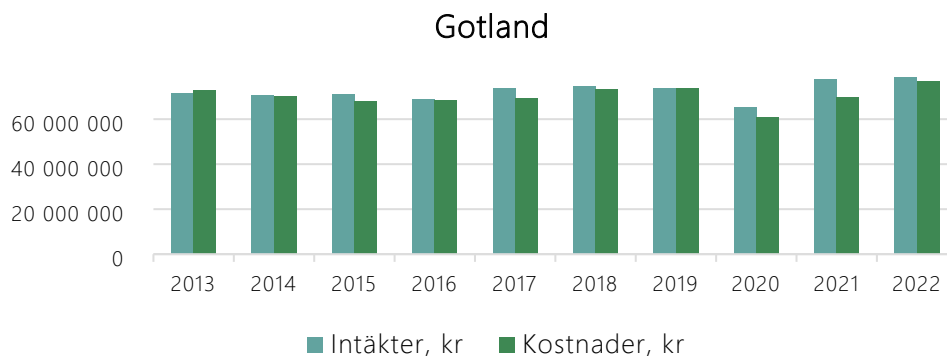
2.1 Ekonomi

Ekonomi i kultursamverkansmodellen styrs av flera faktorer: Vilka aktörer som inkluderas i modellen, utveckling/förändring inom verksamheterna samt regional och statlig kulturpolitik, som påverkar stödets storlek.

Andra faktorer som påverkar är om verksamheterna är publika, dvs gör kultur som riktar sig direkt mot publik, eller främjande, dvs riktar sig till fria aktörer som i sin tur skapar kulturen till publiken. De verksamheter som är publika är Gotlands Museum, Gotlandsmusiken och Länsteatern. Dessa har möjlighet att få externa intäkter från t ex biljettförsäljning och sponsorer, medan främjandeverksamheterna Film på Gotland, Länsbiblioteket och utvecklarorganisationen inte har det i sitt uppdrag.

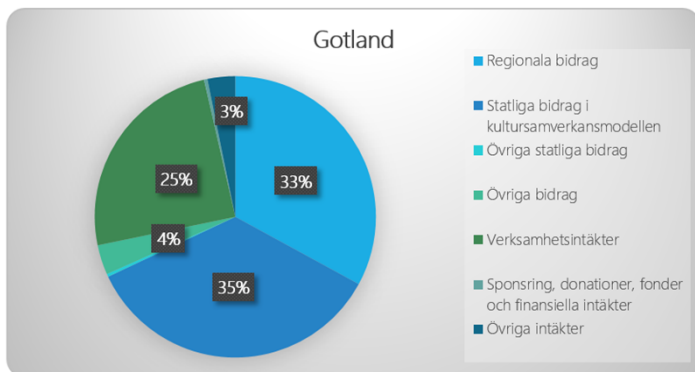
2.1.1 Totalt

Totalt i kultursamverkansmodellen har intäkter och kostnader legat ganska stabilt över de senaste 10 åren. År 2013 uppgick de totala intäkterna i modellen till 71,6 mnkr och kostnaderna till 72,6 mnkr, år 2022 var intäkterna 78,8 mnkr och kostnaderna 76,9 mnkr. Det är alltså en ökning på ca 10 % över 10 år – i snitt 1 % per år. Konsumentprisindex har under samma period ökat med ca 18 % eller nästan 2 % per år, vilket innebär att den ekonomiska kapaciteten i modellen för samtliga aktörer i realiteten har minskat.

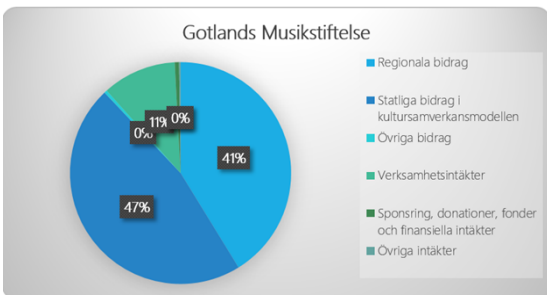
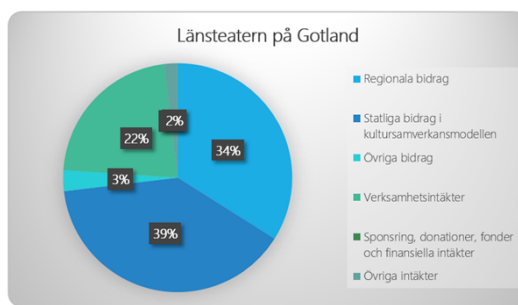
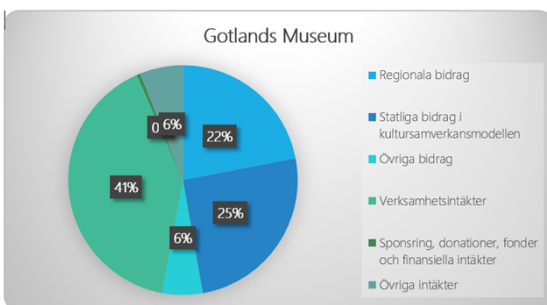

2.1.2 Finansiering

Totalt sker finansiering huvudsakligen genom statliga bidrag (35%), regionala bidrag på (33%) och verksamhetsintäkter (25%). Verksamheterna får även vissa andra bidrag, medan sponsring inte genererar några intäkter.

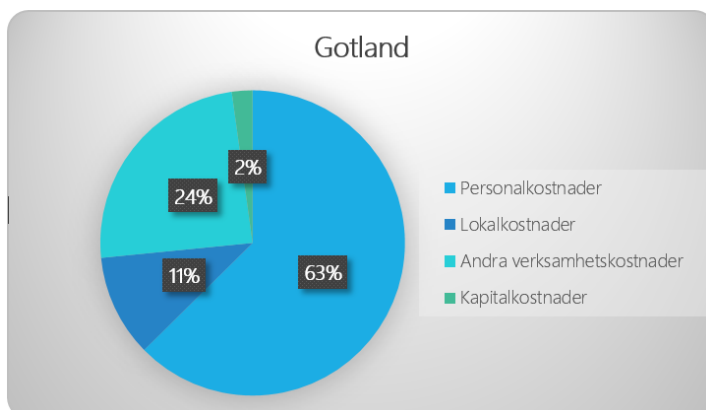

Gotlands museum har störst andel externa verksamhetsintäkter (41%), Länsteatern kommer näst (22%) och Gotlandsmusiken därefter (11%). Utvecklarorganisationen, Film på Gotland och Länsbiblioteket har inte externa egenintäkter, vilket är förväntat av främjandeorganisationer.

2.1.3 Kostnader

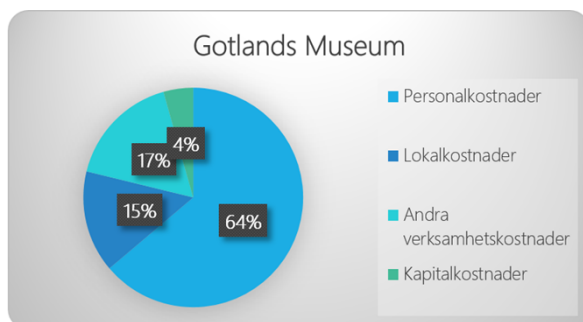
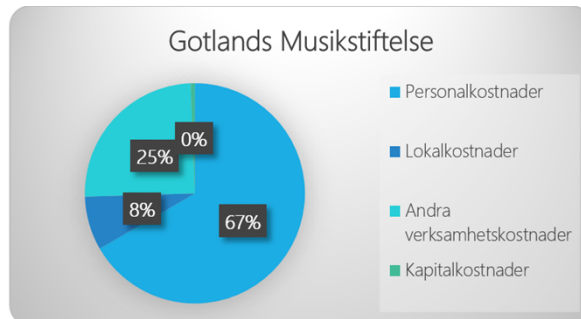
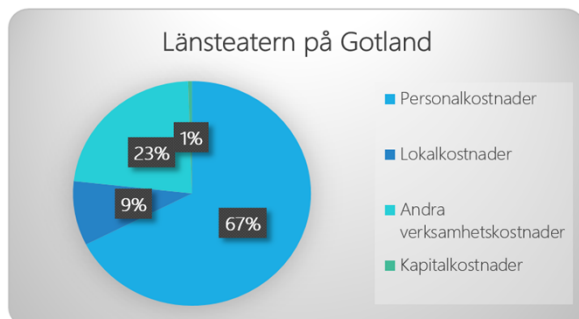
Personalkostnaderna utgör den största delen av samtliga verksamheters budget. Totalt i modellen utgör de 63% av kostnaderna 2022, vilket är historiskt lågt. Åren innan har personalen utgjort omkring 70% totalt. Denna förändring bedöms främst bero på de tillfälliga verksamhetsmedel, både statliga och regionala, som har tillförts under pandemin.

Under 2022 uppgick personalkostnaderna inom Gotlandsmusikens och Länsteatern till 67% av totalen. Gotlands museums personalkostnader uppgick till 64%.

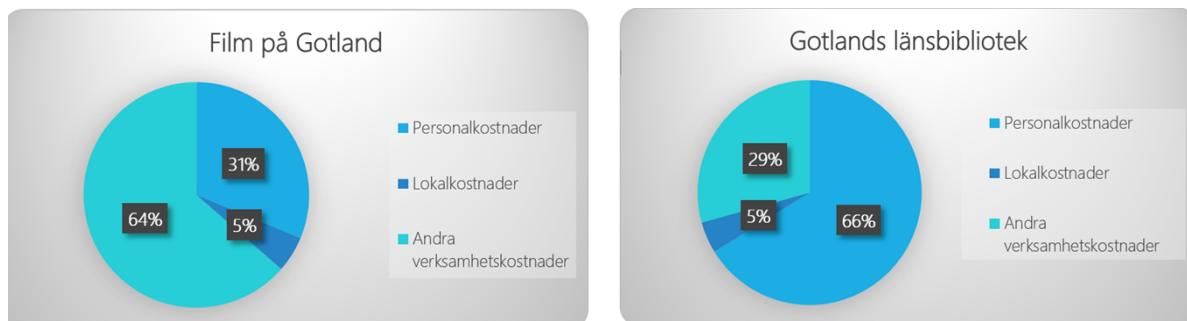
En förändring kan skönjas de senaste åren. År 2020 var dessa verksamheter mer personaltunga. Då hade Gotlandsmusiken 72% av totala kostnader bundet i personal, Gotlands Museum 70% och Länsteatern 65%. Gotlands Museum och Gotlandsmusiken har huvudsakligen fast anställd personal, vilket skapar vissa problem för verksamheterna då lönerna ökar i snitt med 2% per år medan bidragen i kultursamverkansmodellen endast stiger med 1%. Länsteaterns personalkostnader numera inkluderar färre fast anställda. Istället hyrs fria professionella in utifrån verksamhetens behov.

En lägre nivå på fasta personalkostnader kan ge en rörligare och mer flexibel verksamhet.

Främjandeverksamheten Länsbiblioteket har liknande förhållande mellan personalkostnader och verksamhetskostnader. Länsbiblioteket har 66% personalkostnader och 29% verksamhetskostnader, alltså i nivå med de publika organisationerna. Däremot har främjandeverksamheten Film på Gotland endast 31% personalkostnader och största kostnadsposten är istället övriga verksamhetskostnader 64%. Skillnaderna beror på verksamheternas inriktningar: Film på Gotland hyr ut teknik, driver festivaler, finansierar

skolbio, fördelar stöd (200 000 kr/år) och stöttar Gotlands biografer på olika sätt. Länsbiblioteket driver utbildnings- och utvecklingsverksamhet för biblioteken på Gotland, vilket är huvudsakligen en personalkrävande verksamhet.

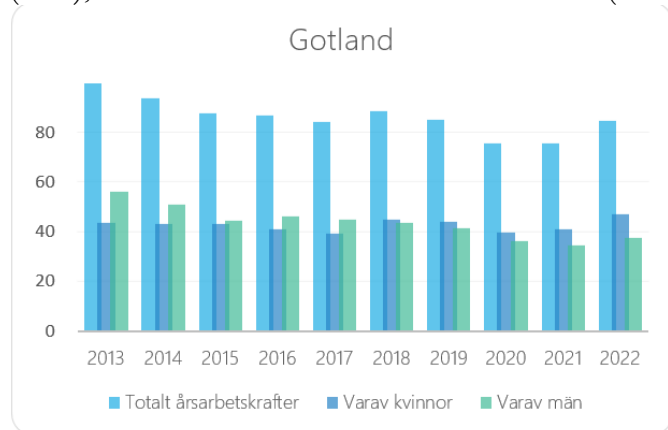
Inom utvecklarorganisationen har varje kulturområde samma budget för personal: En halvtidstjänst à 588 tkr (åtta tjänster). Utöver detta fördelas områdesspecifika medel utifrån behov och äskanden.

2.2 Personal

I kategorin personal lyfts frågor som totalt antal årsarbetskrafter och andel män respektive kvinnor.

2.2.1 Totalt

Antalet anställda har minskat sedan 2013, från 99,5 årsarbetskrafter 2013 till 84,5 2022. En förändring syns också gällande kön: År 2013 var det totalt aningen övervägande män (56%), medan det 2022 är fler kvinnor anställda (55%).

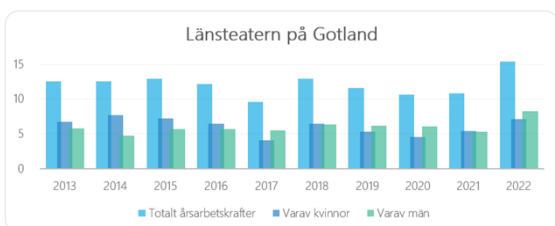
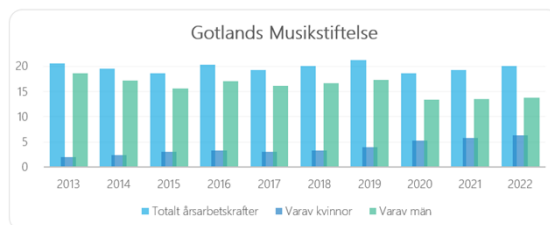
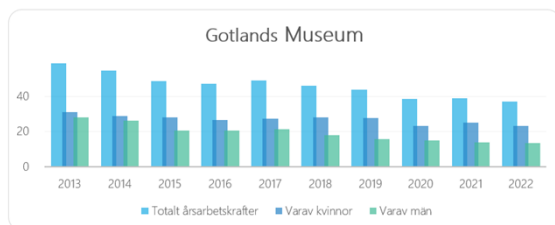
2.2.2 Per institution

Även här ser det olika ut för olika verksamheter.

Störst minskning ses i Gotlands Museums verksamhet: Från 59 årsarbetskrafter 2013 till 37 2022. Även om verksamheten alltid varit kvinnodominerad, märks förändringen i kön: Från 52,5% till 63% kvinnor.

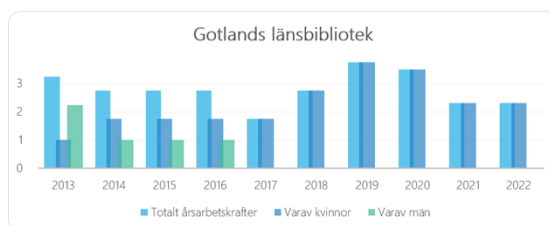
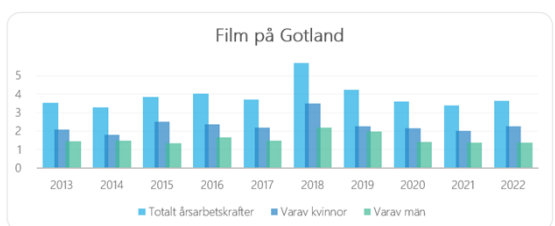
Inom Gotlandsmusiken har det nästan inte skett någon förändring i antalet anställda. År 2013 hade verksamheten 20,7 årsarbetskrafter och 2022 är siffran 20,1. Verksamheten är mycket mansdominerad, men en ökad jämställdhet märks på senare år efter ett målmedvetet arbete från institutionens sida. 2013 var endast 10% kvinnor, medan det är

31% 2022. Länsteatern har gjort en annan resa: Antalet anställda årsarbetskrafter har ökat från 12,5 2013 till 15,4 2022. Könsfördelningen varierar något under åren men är i huvudsak jämn. Dock kan en trend noteras: Från 2017 har verksamheten haft fler män anställda.

Inom främjandeverksamheten Film på Gotland har antalet anställda varit ungefär detsamma under samtliga år sedan 2013, med undantag för 2018. Fördelningen kvinnor/män har också varit relativt konstant: 2013 var 59% kvinnor och 2022 var 62% kvinnor. Att notera är att en så liten verksamhet som Film på Gotland (3,5 årsarbetskrafter) påverkas stort av varje rekrytering.

Samma sak gäller Länsbiblioteket. Med 2-3 anställda påverkas jämställdhetssiffrorna mycket stort av varje person. Under periodens första år drevs verksamheten av flera personer, övervägande män. Idag är samtliga anställda kvinnor.

Utvecklarorganisationen är ny för året. Totalt är 7 personer anställda, varav 6 är kvinnor, vilket motsvarar 86%. (Filmområdet redovisas under Film på Gotland.)

Område	Kvinna	Man
Dans	1	
Konst		1
Litteratur	1	
Musik	1	
Slöjd/form	2	
Teater	1	

2.3 Publik

Med publik menas här verksamhetsbesök till museet och scenkonstpublik och externa deltagare. I Kultur databasen ombeds inte Film på Gotland och Länsbiblioteket att redovisa aktiviteter, varför siffror för dessa inte kan presenteras. Däremot redovisar utvecklarorganisationen aktiviteter, som presenteras under tredje rubriken.

De publika verksamheterna (Gotlands Museum, Gotlandsmusiken och Länsteatern) har de senaste åren påverkats stort av pandemirestriktioner och människors försiktighet. Glädjande nog verkar publiken börja hitta tillbaka 2022.

2.3.1 Verksamhetsbesök

För Gotlands Museum räknas verksamhetsbesök, dvs besök till samtliga besöksplatser – även digitala såsom webbplatsbesök. Exklusive webbbesök redovisas 250 775 verksamhetsbesök till ruiner, museigårdar, Fornsalen, Konstmuseet och övrig verksamhet. En stor del av dessa utgör besök i ruinerna. Verksamheten i ruinerna inkluderar scenkonstframträdanden, konferenser och strosande turister. Dessutom är uppgiften en skattning från GoGotland, eventbolaget som hyr ut ruinerna. Uppgiften är därför inte riktigt jämförbar med andra museers och övriga verksamheter inom kultursamverkansmodellen på Gotland. Önskemål om en tydligare uppdelning av statistiken har framförts både från Region Gotland och Sveriges Museer.

Gotlands Museum redovisar 968 publika aktiviteter (visningar, vandringar, kurser, föredrag m m) för 2022.

2.3.2 Publik inom scenkonst

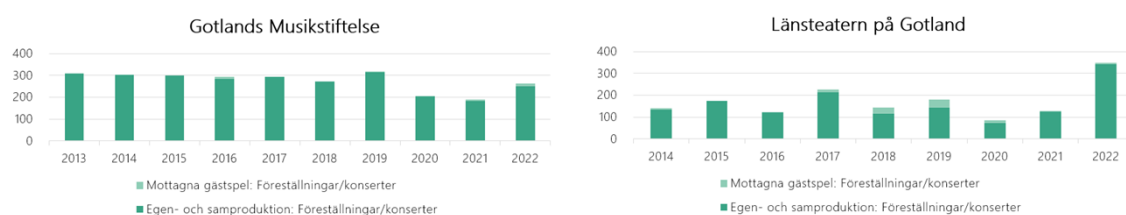
Scenkonsten delas in i tre områden: Dans (och cirkus), musik och teater. Det är till viss del en svårighet att göra den indelningen, eftersom modern scenkonst kan innehålla flera delar av detta (och ännu fler) i samma föreställning, men indelningen gäller för samtlig nationell statistik.

På Gotland fördelas mest medel till musik (15,6 mnkr), följt av teater (9,3 mnkr). Minst pengar får dansområdet. Länsteatern har områdesansvaret för dansen och tilldelas för länsdansuppdraget omkring 200 tkr. Under 2022 har 300 tkr av regionala förstärkningsmedel riktats särskilt till dansområdet, vilket gav dansområdet en budget på ca 1,1 mnkr för 2022.

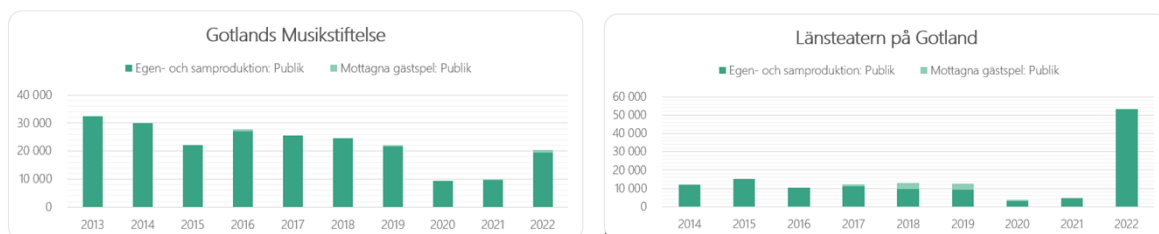
Detta förhållande speglas delvis i antalet föreställningar på respektive område. Under 2022 har flest föreställningar givits på teaterområdet, 330 st. På musikområdet har 247 konserter givits och endast 12 föreställningar har erbjudits på dansområdet.

Scenkonstverksamheterna Gotlandsmusiken och Länsteatern visar över tid olika utveckling. Gotlandsmusikens publika verksamhet har minskat sedan 2013 (2013: 310 st, 2022: 263 st), medan Länsteaterns har ökat (2013: 141 st, 2022: 349 st).

Skillnader märks också i antalet gästspel, dvs externa akter som bjuds in. Gotlandsmusiken har 2022 haft 11 gästspel, 4% av det totala antalet föreställningar/konserter, vilket är mer än på många år. Länsteatern har endast haft 2% gästspel under 2022, vilket kan jämföras med 2018-2019 då omkring 20% av föreställningarna bestod av gästspel. Det här är en fråga som behöver lyftas med institutionerna, eftersom det påverkar utbudet för den gotländska publiken. Den egna verksamheten kan inte förväntas tillgodose hela området (musik respektive dans och teater) behov på alla plan.

Hur många personer som har tagit del av föreställningarna följer till stor del utvecklingen ovan. Gotlandsmusiken har dock haft aningen större publik på de konserter som givits jämfört med tidigare år, totalt 20 300 personer. Länsteatern har haft en enorm publikutveckling: Totalt 53 500 personer har tittat på föreställningarna, jämfört med t ex 2019 då antalet var 12 700 st. Förändringen förklaras med att Länsteatern under 2022 spelat Pippiteater på Pippis sommarland. Det är en medveten satsning för att nå breddat deltagande och möta nya publikgrupper, framför allt barn/unga.

2.3.3 Aktiviteter inom utvecklarorganisationen

Utvecklarorganisationens åtta halvtidsanställda arbetar med tre målgrupper: Barn/unga, civilsamhället och professionella. Fördelningen av arbetstid för olika målgrupper varierar från utvecklare till utvecklare. I regel fördelas tiden relativt jämnt mellan målgrupperna, men några skillnader finns. Kulturarvsutveckling redovisar mest fokus på civilsamhället (80% av arbetet), slöjd/form och konst lägger mest tid på professionella (50%) medan filmutveckling har fokuserat på den unga gruppen (70%). (Film på Gotland arbetar dock främjande för samtliga målgrupper med sina tre anställda, men den här delen av redovisningen omfattar en 50% anställning med fokus på Film- och demokratisommarjobb.) Som helhet fördelar utvecklarna sin tid enligt nedan:

Målgrupp	Andel
Barn/unga	29%
Civilsamhället	34%
Professionella kulturlivet	37%

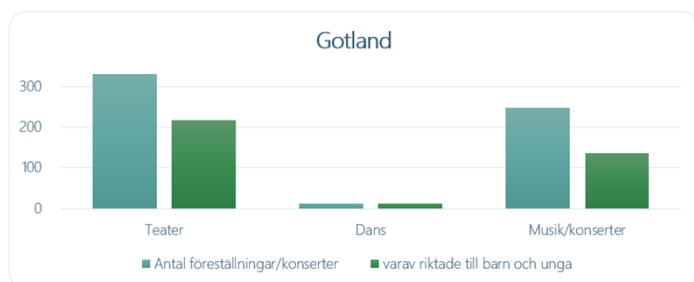
Utvecklarna redovisar följande gällande genomförda aktiviteter: 47 föredrag/samtal, 99 workshops, 20 kurser och 90 fortbildningstillfällen/nätverksträffar.

Antal aktiviteter (totalt)	Antal deltagare
256	17 380

2.3.4 Barn och unga

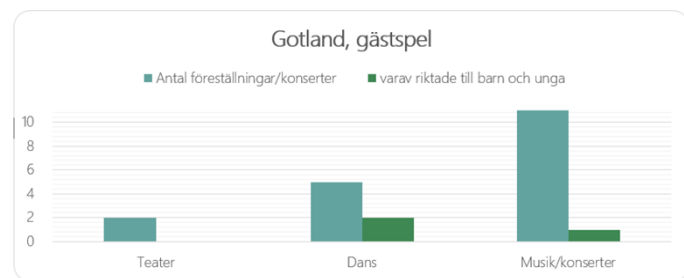
Gotlands museum redovisar 78 911 st verksamhetsbesök från barn och unga, vilket innebär 31% av verksamhetsbesöken (exklusive webbplatsbesök). Av dessa var 5 691 från skola, vilket motsvarar ca 260 skolklasser – en ambitiös verksamhet.

Av årets föreställningar (Gotlandsmusiken och Länsteatern sammantaget) har 364 särskilt riktats mot barn och unga. Av totalt antal konserter/föreställningar var 55% på musikområdet, 65% på teaterområdet och 41% på dansområdet riktade mot barn och unga.

Gotlandsmusiken redovisar att 8 795 st barn/unga i publiken för 2022. Det motsvarar 48% av deras totala publik. Länsteatern har spelat för 24 784 st barn/unga, vilket motsvarar 47% av deras totala publik. Verksamheten för barn och unga är alltså omfattande.

När det gäller de gästspel som bjudits in av scenkonstverksamheterna, ser fördelningen ut som följer: Två teaterföreställningar (varav 0 riktad mot barn), 12 dansföreställningar (varav 5 st/42% riktade mot barn) och 11 musikkonserter (varav 1 st/knappt 1% riktade mot barn). Det här varierar dock över åren. Viktigt är dock att notera att utbudet av spetskompetens på dansområdet är begränsat på Gotland, varför behovet av gästspel är extra stort.

Av utvecklarens genomförda aktiviteter har 72 riktats mot barn och unga.

Antal aktiviteter (totalt)	Varav riktade till barn och unga	Andel (antal)	Antal deltagare	Varav barn och unga	Andel (deltagare)
256	72	28%	17 380	5 765	33%

En prioriterad grupp som Kulturplan 2021-2024 lyfter är unga, dvs personer 19-26 år. Dessa syns inte i den nationella statistiken, eftersom det inte är en nationellt prioriterad grupp. Uppföljning av insatser mot denna grupp sker därför i uppföljningen av Kulturplanen.

2.3.5 Stöd/deltagare

Ett sätt att räkna på kulturens kostnader för publik verksamhet är ”stöd/stol”, dvs utbetalat offentligt stöd per besökare/deltagare. I tabellen nedan räknas det totala stödet, dvs både statligt och regionalt stöd, ut per besökare exklusive digitala besök.

Verksamhet	Stöd, kr	Deltagare	Stöd/deltagare
Gotlands Museum	21 281 400	250 775	84 kr
Gotlandsmusiken	15 566 200	18 500	841 kr
Länsteatern	9 335 400	53 200	175 kr

Hänsyn behöver tas till att Gotlands Museums siffra bygger på den besöksstatistik som rapporterats, vilken (som nämnts tidigare) är osäker och innehåller mer än verksamhetsbesök. Ändå märks stora skillnader i offentliga kostnader per besökare. Länsteaterns historiskt låga stöd/deltagare beror framför allt på en insats: Barnteater på Pippis sommarland.

Utvecklarorganisationen arbetar inte med publik eller besökare på samma sätt som de publika verksamheterna. Deras främjandeaktiviteter riktar sig mer till representanter för föreningar, företagare/fria professionella, organisationer, lärare – men även till barn/unga. Insatserna sker ofta i mindre grupper. Om man ändå skulle räkna på utvecklarnas totala medelstillelning (för samtliga kulturområden), blir stödet per deltagare som följer:

Verksamhet	Stöd, kr	Deltagare	Stöd/deltagare
Utvecklarorganisationen	4 727 500	17 380	272 kr

2.4 Verksamhetsberättelser

Vid redovisningen i kulturdatabasen (KDB) skickar institutionerna också in sina verksamhetsberättelser. En kort sammanfattning av dessa följer här.

2.4.1 Film på Gotland

Under 2022 har Film på Gotland bland annat utvecklat kortfilmsfestivalen Quickpix till en mer dynamisk mötesplats för alla aktörer, från unga och oetablerade till semi- och professionella. För att möta barn och unga har förutom ordinarie skolbio även en specialversion utvecklats i samverkan med Gotlandsmusiken: Stumfilm med levande musik. Aktiviteter för eget skapande har också anordnats, t ex filmworkshops på biblioteken. Film på Gotland har påbörjat arbetet med mentorskapsprogram och även kompetenshöjande insatser inom teknik- och hållbarhetsfrågor för visningsaktörer.

I projektet Talent to Watch synliggörs nya röster där rörlig bild blir ett sätt för unga att spegla sin samtid. Ett nätverk med EKOelever (Elevkulturombud) har påbörjats, med en informationsfilm riktad till Gotlands unga mellan 11-16 år. I en MIK-insats (media- och informationskunnande) erbjöds demokratisommarjobb till fyra unga, i samverkan mellan demokratistrateg på regional utveckling, Almedalsveckan och Länsbiblioteket. En

förhandsvisning av Kronprinsen som försvann (julkalender 2022) arrangerades för Kulturskolans samtliga filmelever m fl. På förfrågan från unga anordnades en specialvisning av filmen Zlatan på Savannen (utomhusbio) för fotbollslag och föräldrar som säsong avslutning.

2022 utlystes för fjärde gången filmtävlingen ”En Stor Liten Ö” där alla gotlänningar, med eller utan erfarenhet av film, kan tävla med en kortfilm som beskriver det Gotland som betyder något särskilt för dem. Under Almedalsveckan visades delar av “Alla Röster Ska Höras”, där nationella och gotländska EU-migranter berättade genom bland annat film, fotografi, lera och textil om sin vardag, drömmar, minnen och längtan. Film på Gotland har också, i samverkan med produktionsbolaget, den lokala besöksnäringen och den regionala varumärkesstrategin, sammanställt de inspelningsplatser som använts på Gotland under inspelningen av julkalendern med syfte att använda dem som ett sätt att attrahera besökare till ön. Institutionen har också projektlett Mixed Minds och deltagit i Gotland Art Meetup.

Film på Gotland beskriver fortsatta utmaningar med arbetet för breddat deltagande gällande socio-ekonomiskt utsatta grupper, något man arbetar vidare med under 2023.

2.4.2 Gotlands Museum

Gotlands Museum var för nionde året i rad det mest besökta läns museet i landet och är tillbaka till normala besökssiffror. Den digitala utvecklingen fortsätter. Under året har över 200 000 personer tagit del av Gotlands Museums digitala utbud med visningar och vandringar, samt berättelser om föremål och platser.

Under året intensifierades arbetet med ändamålsenliga lokaler för konstmuseet. Förstudien, som pekade ut de befintliga lokalerna på S:t Hansgatan i Visby som mest lämpade, presenterades under våren. Styrelsen tog beslut om att följa förstudiens rekommendation och därmed ge klartecken för nästa etapp i processen, framtagande av en programhandling, som planeras vara klar till sommaren 2023.

Utställningsverksamheten har varit omfattande, med ett stort fokus på konstmuseets verksamhet kring projektet Gotland Stories, som fick stor uppmärksamhet i både lokal och nationell media. Exempel på andra utställningar under 2022 är Aerpie (samisk utställning som initierades av utvecklarorganisationen) och Lek & Leksaker, en utställning med många föremål från våra samlingar och där leken genom tiderna stod i fokus.

Inom projektet Forntida bilder sker en digitalisering och tillgänggörande av de gotländska bildstenarna, i samarbete med Stockholms universitet och Riksantikvarieämbetet. Projektet kommer att avslutas under 2023. Ett annat flerårigt projekt är en karaktärisering av alla gotländska kyrkor och kyrkogårdsmiljöer, som genomförs tillsammans med Visby stift och pågår till 2024. Medel för ett större och flerårigt projekt med inriktning på besöksnäring och kulturarv beviljades av Tillväxtverket och Region Gotland i slutet av 2022.

Under kommande år kommer Gotlands Museum även att lansera en helt ny digital kunskaps- och lärplattform, som ett led i att skapa ökad digital tillgänglighet till våra olika verksamhetsområden.

Verksamheten uppvisar ett positivt resultat om 800 000 kr, trots ökade driftskostnader. Detta tack vare större publika intäkter än väntat, några vakanta tjänster samt extra stöd från Region Gotland. I april slutade museichef Susanne Thedéen efter fem år på tjänsten och Jenny Westfält utsågs därefter till museichef. Ett arbete kring organisationsförändring har

inletts och kommer att slutföras under 2023.

2.4.3 Gotlandsmusiken

Året inleddes med fortsatta pandemirestriktioner fram till februari början, men därefter tog konsertverksamheten åter fart. Fem stora konserter på Wisby Strand, fem bygdegårdsturnéer på fem platser (25 konserter), åtta familjekonserter, skolkonserter, konserter på vårdinrättningar och bibliotek samt utomhuskonserter på förskolor har genomförts under 2022. Gotlandsmusiken har under året noterat en publik nedgång med 25-30% på de offentliga konserterna, vilket härleds till fortsatt rädsla, ändrade konsumtionsmönster och hård konkurrens pga uppskjutna konserter under två år.

Några exempel på genomförda insatser under året är GM i det gröna, utomhuskonsert i Almedalen, Den röda tråden i samverkan med Gotlands Musikkompani och El-Sistema-samarbetet med Kulturskolan. Särskilt lyckad blev hip hop-konserten med Greekazo i Donners event – ett drogfrött arrangemang med subventionerade biljetter för unga 13-25 år – i samarbete med musikutvecklaren. I december genomfördes en storsatsning i samarbete med Länsteatern och Kulturamas danslinje: En dansföreställning av Tjajkovskijs Nötknäpparen. Tolv slutsålda föreställningar till trots gick föreställningen med underskott, något som möjliggjordes tack vare att Gotlandsmusikens styrelse redan i april sköt till 500 000 kr från kapitalet till budget som eget återstartsstöd.

Gotlandsmusikens uppdrag som avtalsorkester för försvaret har under 2022 – i skuggan av invasionen av Ukraina – utökats och genererat avsevärda intäkter. Tack vare ramförstärkning och extra förstärkningsmedel från Region Gotland har särskilda insatser för Ung Musik Gotland kunnat genomföras, liksom digitalisering av nothantering.

Under året har Gotlandsmusiken haft 21 personer anställda, varav 14 musiker och 7 administratörer. Två nya musiker har anställts under året. Utöver detta har 110 fria professionella musiker anlitats, varav 38 var baserade på Gotland.

Verksamheten går 2022 med knappt 117 000 kr i vinst.

2.4.4 Länsbiblioteket

Den regionala biblioteksverksamheten ska enligt bibliotekslagen främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i regionen. Under året har Länsbiblioteket möjliggjort samverkan internt och externt framför allt när det gäller små barns språkutveckling, läsfrämjande, litteratur, MIK-frågor, digital delaktighet samt kultur och hälsa.

På grund av rådande världsläge seglade viktiga frågor upp som behövde adresseras, t ex biblioteken som samhällsviktig verksamhet och del i totalförsvaret, biblioteksverksamhet för ukrainska flyktingar samt de globala målen utifrån Agenda 2030. Under året började två nya folkbibliotekschefer utan tidigare bibliotekserfarenhet och flera aktiviteter har fokuserat på att skapa introduktions-, fortbildnings- och samtalsstillfällen för dessa. En annan viktig fråga under 2022 var biblioteksutvecklings organisatoriska hemvist som bereddes och beslutades under året.

I mars vann Bokstart kvalitetspriset på regionens förnyelsedag. Länsbiblioteket har under 2022 ansvarat för bokstartsamverkan mellan förvaltningarna och vidare utveckling av bokstartinsatserna. Annika Hillbom, som skrivit forskningsrapporten om bokstartprojektet, har föreläst internt i verksamheterna och nationellt, bl a i ett webinarium av Kulturrådet.

Länsbiblioteket har också samverkat med skolbiblioteken kring kompetensutveckling och erbjudit kompetensutveckling och stöttat i genomförandet av arbetet med läsfrämjande metoder framför allt gentemot barn och unga, personer med annat modersmål än svenska, personer med läs- och skrivsvårigheter och funktionsnedsättningar. Genom fortbildning och handledning i samverkan med Film på Gotland har Länsbiblioteket arbetat för att öka allmänhetens digitala kompetenser och medie- och informationskunnighet (MIK).

Under året har Länsbiblioteket deltagit i utvecklandet av pilotverksamhet med bibliotek som servicepunkter. Under året har också samverkan ökat med Familjehemsenheten och Skolfam inom Socialförvaltningen i syfte att främja läsning hos familjehemsplacerade barn.

2.4.5 Länsteatern

Länsteatern Gotland började under 2022 att kalla sig för folkteater, för att återfinna teaterpubliken efter pandemin. Målet är en teater som finns året runt på många ställen på ön även med bildningsverksamhet samt många regionala samarbeten och med kontakter med andra teatrar i Sverige. Några av årets stora satsningar var Anna & Jacob Dubbe och Måne över Rosendal samt Huset Usher både för skolor (vilket var mycket uppskattat) och offentligt. På sommaren inleddes ett nytt samarbete med Kneippbyn då Länsteatern tog över teaterverksamheten med berättelsen om Pippi Långstrump. Året avslutades med en jättesatsning; tolv utsålda hus av en egen version av Tjajkovskijs ”Nötknäpparen”, med 14 dansare, i samarbete med Gotlandsmusiken och Kulturamas Dansutbildning på Gotland samt Länsteaterns egen barnteaterakademi.

Teater på Rull, uppsökande verksamhet på äldreboenden med presentatör/tekniker samt teknik var ett uppskattat inslag under 2022. Intresset för Länsteaterns teaterakademier för barn, unga och 65+ är mycket stort och köerna för att delta är långa. Genom projektet Ung Ö skapades en möjligheter för unga aktörer att använda Länsteaterns scen. Samarbete med Kulturamas yrkesutbildningar och Gotlands Musikkompani gav flera unga tillfälle att prova på att skapa och medverka i scenkonst. En ungdomsrabatt på alla föreställningar inklusive gästspel gav ekonomiska möjligheter för unga att ta del av utbudet.

En ny lagerlokal, tillika verkstad och repetitionssal har använts under året, vilket har ökat möjligheten till gästspel och liknande aktiviteter på Bredgatan. Arbetet med På Västfronten intet nytt med premiär våren 2023 inleddes med inspelning av fem korta filmer om krig och dess orsaker och verklighet, framtaget för gymnasium och högstadier på ön. Istället för en höstsamling på teatern i augusti genomfördes tretton samlingar runt om på öns bygdegårdar för att berätta om teaterns repertoar och övriga arbete.

Ekonomi var ansträngd under första delen av året beroende på publik tappet efter pandemin. Andra delen av året utmärktes av en ekonomisk upphämtning som möjliggjordes genom hårt arbete av teaterns fasta personal.

2.4.6 Utvecklarorganisationen

Utvecklarorganisationen omdanades inför 2022 och detta år är det första med nytt arbetssätt, verksamhetsmedel för varje område och gemensamma, områdesövergripande projekt.

Inom **dansutveckling** har flera projekt genomförts. En DansLots för unga har haft uppdraget att uppsöka alla fritidsgårdar samt ungdanshus på ön. Med dansworkshops och samtal har ungdomar fått komma med idéer och önskemål om vad de skulle vilja göra inom dansområdet i syfte att kartlägga ungas efterfrågan samt väcka intresse för dans. I LIN –

Dans, Bråk & Bruk synliggjordes det rika kulturarv som linet bär på, ett samverkansprojekt mellan kulturarv-, dans- och slöjdutvecklare samt Vuxenskolan. Den forskningsbaserade metoden Dans för Hälsa arbetar för att stärka psykisk hälsa hos unga. På Gotlands finns sju utbildade instruktörer som är verksamma genom Kulturskolan och inom Hälsa genom hela livet har metoden även erbjudits till medarbetare inom vård och omsorg. Löpande verksamhet såsom daglig träning, dansnätverk, skolföreläsningar och mentorskapsprogram genomfördes under året. För första gången deltog Gotland i den nationella koreografitävlingen för unga: Skapa Dans. Rekryteringsarbete och inspirationsworkshop resulterade i fyra tävlande akter i den regionala tävlingen. Det vinnande bidraget deltog sedan i rikstävlingen på Riksteatern i Stockholm.

Till läsåret 2021/2022 flyttade Kulturama sin ettåriga dansutbildning till Visby vilket har bidragit till nya och efterlängttade möjligheter för samarbeten, talangutveckling och arbetstillfällen för fria professionella. Årets dansvecka på Länsteatern bjöd på inte mindre än fyra olika professionella dansföreläsningar som är helt eller delvis producerade på Gotland. Årets dansresidenstagare var koreografen och dansaren Teresia Björk som på Länsteatern arbetade med sitt dansverk Amorf samt skapade ett stort lokalt kontaktnät för framtida samarbeten.

Inom **konstutveckling** genomfördes 2022 en bygdegårdsturné, för att visa konst på nya arenor på Gotland. Med konst som skapades inom Region Gotlands ”Särskilda Uppdrag” sammanställdes en utställning som under våren 2022 visades i Kräklingbo, Sanda och Näs bygdegårdar. För att ge liv åt konstscenen på Gotland och skapa utställningstillfällen för konstnärer på ön instiftades konststafetten Konstkavle. Där väljer utställande konstnär ut nästa konstnär för att utjämna maktbalansen mellan institution och den enskilde konstnären. En fortbildning inom portfolio genomfördes och den årliga foldern *Konst på Gotland* publicerades digitalt och spreds även som trycksak via biblioteken, turistinfo och arrangörerna. I Konstpromenaden bjöds konstaktörer in till en promenad utan dagordning, för att ses, prata och skapa gemenskap.

Konstutvecklaren har också varit en aktiv part i pågående processer som handlar om renoveringen av konstmuseet och resurscentrum konst.

Inom **kulturarvsutveckling** skapas samverkan mellan kulturarvsaktörer. En viktig del av det är att samordna, informera och stödja öns hembygdsföreningar, lokala museer och andra aktörer inom kulturarv och kulturmiljö. Utvecklaren är ledamot i Gotlands hembygdsförbunds och Thulestiftelsens styrelser, sekreterare i Gotlands kulturarvsråd, adjungerad till föreningen Albatrossmuseet och Stiftelsen Bläse kalkbruks styrelsemöten. Under 2022 har insatser kring utveckling, utställningsplanering och finansieringsfrågor genomförts vid Vike minnesgård, Bläse kalkmuseum och projektet Bulverket i Tingstäde. I nära dialog med studieförbundet Vuxenskolan har en museiguide för alla Gotlands museer producerats.

I september genomfördes Kulturarvsdagarna för allmänheten, i samverkan med Riksantikvarieämbetet, Sveriges hembygdsförbund, lokala museer, företag och hembygdsföreningar på Gotland. Det blev ett stort gensvar och arrangemanget erbjöd över 50 programpunkter. I projektet LIN – dans, bråk och bruk tillsammans med dansutvecklaren och slöjd- och formutvecklarna. Finalen var under kulturarvsdagarna då en dansperformance för en bra linskörd genomfördes på Torpet i Grötlingbo. Två träffar med samlingsförvaltning och krisberedskap i fokus anordnades för hembygdsföreningar, i samverkan med Gotlands hembygdsförbund och studieförbundet Vuxenskolan. I

september genomfördes en heldags workshop kring förnyring och rekrytering av nya engagerade medlemmar.

Litteraturutveckling är ett nytt område för Gotland. I början av året anställdes en litteraturutvecklare i Region Gotland, som har lagt fokus på att formera ett nätverk bland litterära aktörer samt verka för att litterärt skapande ska bli tillgängligt för fler. På initiativ av utvecklaren erbjöd Kulturskolan Gotland för första gången ämnet kreativt skrivande. Satsningen var lyckad och kommer att tas vidare i Kulturskolans egen regi. Under året startades också ett uppmärksammat mentorskapsprogram för författare där gotlänningar med författardrömmar en chans att utveckla sitt skrivande, med yrkesverksamma författare som mentorer. Tio skrivande gotlänningar medverkade i första omgången och positiva utvärderingar talar för en fortsättning. En skrivgrupp för unga hbtq-personer startades i samarbete med Fenix Ungkulturhus liksom en utbildning av skrivhandledare, med särskild kompetens inom skrivande som traumabearbetning. Därtill inleddes ett samarbete med Vuxenutbildningen/SFI och med spelaktören Tall tales, som kommer att erbjuda workshops där barn får vara med och skapa sitt eget äventyrsspel. Andra insatser var samtalsserien Skriv, Gotland, skriv!, en utbildning skrivhandledare i metoden Write Your Self och dramatikerworkshop i samarbete med teaterutvecklaren.

Inom **musikutveckling** arrangerades våren 2022 en afterwork för fria professionella musiker på Gotland och en musikerträff med ett samtal om musikskapande och kreativitet. Musikutvecklaren har också deltagit i förundersökningsarbetet kring Solbergabadet som ny kulturlokal, i arrangemanget Mixed Minds och har anordnat tre mentorskap inom musikområdet.

I samarbete med Gotlandsmusiken drev musikutvecklaren projektet Ung Musik Gotland som resulterade i hip-hopkonserten med Greekazo där även lokala unga musiker och talanger uppträdde. Under hösten anordnades också ett MusicproductionCamp på Sandkvie musikstudio där hip hop-producenten Lino Lyander handledde tio stycken unga vuxna i musikproduktion. I samarbete med litteraturutvecklaren hölls en samtalskväll i Gråbo bibliotek med unga musiker om att skriva låttexter.

Inom **slöjd- och formutveckling** visades Aerpie i november på Gotlands Museum. Aerpie betyder arv på sydsamiska och utställningen handlade om det arv vi vill bevara, föra vidare och utveckla. Tre generationer av samisk konst visades inom slöjd, konst och dans. Utställningen Djur & odjur är resultatet av ett kollektivt broderiprojekt som pågick under coronavåren 2020. 600 personer deltog från hela Sverige, några på Gotland. Via sociala medier kunde de träffas trots pandemin och dela kreativitet och skaparglädje medan broderierna växte fram. I samband med detta bjöd utvecklarna i till utmaningen Brodera fossil, och en inspirationsfilm gjordes med textilkonstnären Jennie Johansson. Utvecklarna deltog också i LIN – dans, bråk och bruk var ett regionalt projekt förankrat i det rikstäckande projektet ”1kvm lin” med syfte att sprida kunskap om lin från frö till linne – odling, beredning och slöjd.

Under 2022 stöttade slöjd- och formutvecklarna projektet Skaparlokal som Studieförbundet Vuxenskolan driver sedan hösten 2021 tillsammans med Gotlands hemslöjdsförbund och Textil Gotland. Under tre år ska en mötesplats för kreativitet och hantverk utvecklas i lokalen Hantverket på Kulturum i Visby. I maj 2022 var lokalen färdig att invigas och under året har det sedan varit fullt av aktiviteter – kurser, möten, filmkvällar, föreläsningar och workshops. Baltic wool conference arrangerades på Gotland 6-8 oktober 2022. 70 deltagare från 11 länder varav 15 gotländska företag deltog.

SPOK, Samtida produktion och konsumtion, (www.s-p-o-k.se) är en digital plattform och dito nätverk med syfte att sprida kunskap om lokala tillverkningsmöjligheter, från slöjd till industri. 2022 var SPOK Gotlands första verksamhetsår och har i huvudsak kretsat kring att bygga upp det lokala nätverket genom listning av gotländska producenter. SPOK Gotland har genomfört olika informationsinsatser i bl a som utställare på mässorna 92 Möjligheter och Företagardagen samt genom föredrag på Kulturenhetens Art Meetup och gemensamma aktiviteter med utvecklingsprojekten Klivet och Omställningskultur.

Teaterutveckling har under 2022 handlat mycket om social hållbarhet och kulturskapandets villkor. Under 2022 förlängdes 2021 års HBTQ-projekt (<https://www.gotland.se/114589>) genom en extra skolturné av teaterföreställningen Jag är här, som finansierades med medel ifrån avdelningen för Social hållbarhet på Region Gotland. Under hösten gjordes en minoritetssatsning i samband med Sverigepremiären för Riksteaterföreställningen Finska för invandrare, ett förmingel med finska förtecken i samarbete med Sudrets Riksteaterförening. Teatersommarjobb För att främja ungdomars eget skapande och delaktighet inom teaterområdet på Gotland erbjöds unga mellan 15-19 år feriejobb inom teaterområdet. De unga handledes av en fri professionell skådepelare och skrev sina egna manus och skapade en egen scenkonstföreställning.

Hösten 2022 anordnades Gotlands första utbudsdag för bygdegårdar. Syftet med dagen var att stimulera Gotlands 59 bygdegårdar till att arrangera mer kultur samt sprida det lokala kulturutbudet till Gotlands landsbygd. 80 stycken kulturskapare uppträdde under dagen. Under året har teaterutvecklaren även suttit med i styrgruppen för Vibrationsverkets regionala satsning Rum för rörelse i Anga och adjungerad i Riksteatern Gotlands styrelse. För att förbättra möjligheter för professionella scenkonstaktörer att kunna försörja sig på sin konstnärliga verksamhet var teaterutvecklaren på Gotland medarrangör till Scenkoll, där fria professionella scenkonstaktörer får möjlighet att visa upp sina turnerande produktioner för arrangörer i hela Mellansverige.

Gotlands kulturutvecklare gick under 2022 in i det första året med förändrad organisation. Under 2022 avsattes 408 tkr för **gemensamma konstöverskridande samarbeten** och aktiviteter för att nå högre måluppfyllelse av Gotlands kulturplans horisontella mål. De stora insatserna för 2022 har gällt arbetet med nationella minoriteter, stärka kulturtillgången på landsbygden och återstart av kulturen. Idéerna till samarbetena har växt fram hos utvecklarna själva i Regionalt forum för kulturutveckling (RFKU) där Region Gotlands enhetschef för Kulturenheten varit sammankallande. Några av projekten har nämnts ovan, såsom Aerpie med tillhörande workshops, LINDans, Mixed Minds, kultursommarjobb, förnygringsprojektet, utbudsdag för bygdegårdar och bygdegårdsturné. Utöver detta har även animations-workshops som en del av lovverksamhet på biblioteken i Roma, Hemse och Visby genomförts med 130 deltagande barn. Ett samverkansforum för studieförbund och kulturutvecklarna arrangerades också, i syfte att öka kunskapen om bildningsfrågorna.

3. Enkät fria professionella i institutionell verksamhet

Den största delen av regionens kulturstöd fördelas till aktörerna inom kultursamverkansmodellen. Årligen fördelas omkring 50 mnkr (varav regionala medel 23 mnkr) totalt till sex stycken länsinstitutioner jämfört med totalt 8,3 mnkr till övriga aktörer.

Enligt direktiven för modellen ska institutionerna samverka med fria professionella aktörer. Detta begrepp innefattar professionella kulturorganisationer utan offentlig huvudman och fria professionella kulturskapare, det vill säga konstnärerna.

Under pandemin och den kartläggning som genomförts inom bidragsöversynen, har Region Gotland särskilt uppmärksammat de fria professionella kulturskaparnas förutsättningar. Under året 2022 har förvaltningen därför särskilt önskat följa upp hur dessa stöttas inom kultursamverkansmodellen, vilket har skett genom en enkät som de regionala kulturinstitutionerna har fyllt i.

Enkäten omfattade 18 frågor som utgick från fyra områden i Kulturplan 2021-2024:

- Ändamålsenliga lokaler
- Försörjning
- Arrangörs- och producentskap
- Extern finansiering och samarbeten

Samtliga institutioner och utvecklare svarade. Utifrån dessa svar har Kultur- och fritidsavdelningen sammanställt denna rapport.

3.1 Ändamålsenliga lokaler

Målet i Kulturplanen uttrycks:

”Vi vill förbättra tillgången till ändamålsenliga och professionellt utformade arenor för scen- och bildkonst i Visby samt öka det kulturella utbudet i bygdegårdar och andra samlingslokaler.”

Frågan gällde huruvida teknisk utrustning och/eller ändamålsenliga lokaler för scen- och bildkonst erbjuds till fria professionella, till vilket pris, hur detta kommuniceras och vilka övriga resurser som läggs på att erbjuda detta.

3.1.1 Film på Gotland

Film på Gotland är ett resurscenter med omfattande filmteknik, filmpedagogisk utrustning och visningsteknik, samt lokaler/residens. Hela verksamheten är främjande, dvs stöttar andra aktörers verksamhet på filmområdet. Film på Gotland har områdesansvaret för film.

Teknikstöd

- teknik filmproduktion till fria professionella: Minst 60 ggr 2022
- visningsteknik för fria professionella (inte bara inom film, också tvärkonstnärligt inom konst och dans): Ca 5 ggr 2022

Lokalstöd

- Filmstudion på Kustateljén, antal fria professionella som vistats där = 15
- Residensrum på Kulturrum, där 3 fria professionella suttit och arbetat under 2022 + filmproduktionsteam Julkalendern lånat rummet vissa tillfällen

- Efter Bergman residens 2022 på Bergmangårdarna i samverkan med Bergmancenter och Stiftelsen Bergmangårdarna

Detta kommuniceras och erbjuds genom ansökningar filmstöd, på FPGs hemsida, filmarbetarträffar och visningsarrangörers träffar och i separata samtal och möten med fria professionella.

Teknik är en del av det främjande stöd FPG erbjuder och är därför kostnadsfri för fria professionella. FPG har anställd personal på 25% för ändamålet (teknikhantering, upprustning, utlåning, uthyrning. FPG bistår med lokalrelaterade kostnader för vissa insatser kopplat till fria professionella, t ex lokalhyra biograf för fri professionell filmares visning (ca 1-2 gg/kvartal under 2022) .

Lön teknikansvarig:	109 000 kr
Teknikutlåning: 60 låntagare á 2000/paket:	120 000 kr
Lokalstöd Kulturrum: 6 månader á 4000/månad:	24 000 kr
Lokalstöd Kustateljén 2022: loger och lokal:	10 000 kr
Lokalhyra fria prof / lokaler visning:	5 000 kr
Totat värde:	268 000 kr

Antal personer som fått ta del av detta: cirka 100.

3.1.2 Gotlands Museum

Gotlands Museum bedriver museum och konstverksamhet samt har områdesansvar för kulturarvs- och konstområdet. De erbjuder både lokaler och teknisk utrustning till utställningsverksamhet, publik verksamhet (föreläsningar, visningar, pedagogisk verksamhet).

Under 2022 har också konstmuseets ordinarie lokaler på S:t Hansgatan lånats ut till externa aktörer.

Konstmuseets lokaler har erbjudits helt kostnadsfritt. Det man eventuellt fått betala för är teknikerhjälp, hyra av teknisk utrustning eller städning av lokalerna.

Utöver de fysiska lokalerna och utrustningen har personella resurser krävts till samordning och avtal, tekniker/städ, IT/teknik, kommunikation.

Utlånad lokal Konstmuseet, 126 kvm	Antal dagar	Å-pris	Kr ekonomiskt värde
Öppna Ateljéer, Konsthänget, BAC, KRO Gotland, Vattenmålare, Gotlands Konstförening m fl	182	8 568	1 559 376

Tabell 1: Utlåning av utställningslokal, ekonomiskt värde

3.1.3 Gotlandsmusiken

Gotlandsmusiken bedriver musikverksamhet med 26 anställda musiker och har områdesansvar för musikområdet. Viss teknisk utrustning finns till andra aktörers förfogande, men utlåningen har under 2022 varit begränsad pga pandemin. Under 2022 har de därför erbjudit replokaler, gradänger, instrument och tillbehör till olika amatörgrupper, exempelvis till arrangörsföreningar som Roxy, men just inget till fria professionella. Gotlandsmusiken får förfrågningar då och då om lån av instrument, utrustning och hyra av bil, men synliggör/kommunicerar inte möjligheten.

Uthyrning av instrument, utrustning och lokaler sker till symboliska priser. Podier och mindre ömtålig utrustning lånas ofta ut gratis till t ex körer och skolor. Tidigare år har

bussar hyrts ut för 400-500 kr/dygn eller kostnadsfritt mot att Gotlandsmusiken finns med som medarrangör.

Lån/uthyrning av instrument sker utifrån arrangörens/frilansaktens ekonomiska möjligheter. 2022 hyrdes diverse slaginstrument till Bergmanveckans inledningskonsert för 400 kr + moms (3 dagar), och pukor (andrahands) till kyrkokonserter för 400 kr + moms (3 dagar). Det först inget register över detta i dagsläget, men ett estimerat årligt medelvärde är att stödet motsvarar sex dagar à 5 000 kr/dag, dvs 30 000 kr per år.

Både musiker (frivilligt) och administrativa tjänster hjälper till, t ex assistans vid produktioner motsvarande ca 10 h/månad.

3.1.4 Länsbiblioteket

Länsbibliotekets uppdrag är att främja folkbibliotekens samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet.. Det sker t ex genom kompetensutvecklingsinsatser för folkbibliotekens personal och att driva utvecklingsprojekt. Målgruppen är bibliotek, varför Länsbiblioteket inte arbetar mot gruppen fria professionella. Länsbiblioteket tillhandahåller därför varken lokaler eller teknik för fria professionella.

3.1.5 Länsteatern på Gotland

Länsteatern på Gotland producerar teater/scenkonst och har områdesansvar för teater och dans. De erbjuder sin scen både till professionella och semiprofessionella grupper eller individer i mån av plats. I de flesta fall sker det i form av gästspel på färdiga produktioner t ex under den lokala dansveckan.

Pris på lokal (uppvärmningskostnader etc) samt teknisk personal varierar beroende på tillfälle och projekt. Dock görs det aldrig någon "vinst" för hyran för teaterns räkning. Ibland tillhandahålls även tekniker och husets egen teknik.

Vissa perioder, ca 6 veckor/år (maj-juni), är icke-bokade av teaterns egen verksamhet. Där bedöms totalt 5 st aktörer/år utnyttja möjligheten att boka lokalen. Dansveckan är en liknande möjlighet, vilken tar emot omkring 3 olika aktörer.

Detta kommuniceras i kontinuerlig dialog via arrangörsnätverket, information i katalogen (om Ung Ö) och via webbsidan.

Gällande utrustning erbjuds teknik i den omfattning Länsteatern kan. Exempelvis lånas/uthyrs teknik årligen till Romateatern gratis eller max kostnadstäckning. För känslig utrustning såsom t x headset lånas tekniken ut gratis men då medföljer tekniker som aktören får betala för.

Detta uppskattas motsvara ungefär 170 000 kr.

3.1.6 Utvecklarorganisationen

Utvecklarorganisationen arbetar främjande, dvs stöttar och skapar förutsättningar för aktörer inom olika kulturområden att bedriva och utveckla sin verksamhet. I Region Gotland finns 6 utvecklare anställda inom områdena dans, (film – ingår i Film på Gotland), konst, kulturarv, litteratur, musik, slöjd/form och teater. Dessutom arbetar utvecklarna med gemensamma projekt mot horisontella mål, såsom exempelvis nationella minoriteter, integration och unga/unga vuxna.

Inom dans-, litteratur-, kulturarvs-, musik- och teaterområdet finns varken lokaler eller teknik, men utvecklarna tipsar ofta om var det finns lokaler och teknik att hyra eller låna.

Slöjd- och formutvecklarna har under 2022 samarbetat med Vuxenskolan, Textil Gotland och Gotlands hemslöjdsförbund om att utveckla en mötesplats för slöjd och annat skapande i lokalen Hantverket på Kulturum i Visby. Projektet Skaparlokal är en ändamålsenlig lokal för slöjdområdet som används av både fria professionella och ideella aktörer. Slöjd- och formutvecklarna har under 2022 delfinansierat projektet Skaparlokal för att hyreskostnaden ska bli lägre för aktörerna i projektet. I mån av tid och tillgänglighet har de lånat ut podier och annan utställningsrekvisita, exempelvis till projektet Omställningskulturs slututställning på Kulturum.

Konst- och filmutvecklarna stod för allt material till bygdegårdsturnén där ett 10-tal kulturskapare från de särskilda uppdragen fick turnera till tre bygdegårdar. Konstutvecklaren har också förmedlat podier till GKF och möjliggjort utställningen Konstkavle, där konstnärerna själva som valde nästa utställare, erbjöds plats på Gotlands Museum.

I de gemensamma projekten kan följande särskilt lyftas:

- Aerpie, utvecklarsamverkan där samiska konstnärer gjorde en utställning på Gotlands museum där teknik och lokaler ställdes till förfogande.
- Mixed Minds, där utvecklarna riggade Gotlands Kulturrum som scen och utställningslokal för ett 30-tal utställare och kulturskapare under två dagar.
- Samarbetet med bygdegårdarnas riksförbund om en utbudsdag på Hemsegården för bygdegårdar, där fria professionella kunde ge smakprov på sitt utbud för inköp till bygdegårdarna.

Totalt har omkring 192 000 kr av utvecklarorganisationens budget lagts på att tillhandahålla lokaler och teknik för att stötta fria aktörer.

3.2 Försörjning

Målet i Kulturplanen uttrycks:

”Vi vill förbättra möjligheterna för professionella kulturskapare att kunna försörja sig på sin konstnärliga verksamhet.”

Frågor ställdes kring hur institutionerna arbetar med att förbättra möjligheterna till försörjning för professionella kulturskapare, på vilket sätt arbetet sker, vilka avtal som används, exempel på ersättningsnivå för en dag/insats och ersättning för förarbete/repetition.

Institutionerna fick också uppge hur många fria professionella som har anlitats under året och hur mycket resurser som totalt har gått till dessas lön/ersättning samt stödgivning.

3.2.1 Film på Gotland

Film på Gotland bidrar till försörjningsmålet bl a med att:

- i samtliga kanaler och under möten informera om de ekonomiska stöd och resurser som finns att tillgå för fria professionella; lokala/regionala och nationella.
- stötta de fria professionella med mentorskap, fortbildningar m m.
- nätverka, sammanföra filmare från olika områden med varandra och externa produktioner (inkluderar deltagare på folkhögskolans filmkurser), dvs stärka lokala fria professionella att få jobb.

- tipsa lokala/regionala uppdrag om relevanta fria professionella för uppdraget när Film på Gotlands tillfrågas om hjälp, alltifrån digital sändningsteknik under Almedalsveckan, film-pedagogiska uppdrag, trailer till events m m.
- främja fria professionellas arvoden enligt avtal och främja med hyra/filmrättigheter vid fria professionellas visningar i projekt som Fpg arrangerar eller samverkar i.

Film på Gotland ger avtalsenlig ersättning enligt branschorganisation och anlitar fria professionella för uppdrag i löpande verksamhet och vid genomförande av vissa projekt. Fackförbundet Scen & Films avtal för Film-, Tv & videoinspelning samt Författarförbundets avtal om arvode används för insatser gällande samtal/workshops. Under 2022 har över 40 fria professionella anlitats för en summa av cirka 650 000 kr.

Föreläsning max 2 timmar:	7 500 kr (författarförbundet)
Workshop skapande skola:	2 100 kr/timme (Fackförbundet Scen & Film)
Filmare, olika yrkesroller:	1 500-2 000 kr/arbetsdag

Institutionen har även stödgivning. Under år 2022 har ordinarie filmstöd utbetalts omfattande 200 000 kr. Utöver detta mentorstöd 15 000 kr och krisstöd 60 000 kr.

Institutionen har även stödgivning. Under år 2022 har ordinarie filmstöd utbetalts omfattande 200 000 kr. Utöver detta mentorstöd 15 000 kr och krisstöd 60 000 kr.

3.2.2 Gotlands Museum

I så hög grad som möjligt anlitas professionella kulturskapare inom många av museets områden – konstnärer, formgivare, fotografer, författare, guider m fl. De anlitas för uppdrag i löpande verksamhet och vid genomförande av vissa projekt.

Avtalsenlig ersättning utgår enligt branschorganisationens rekommendationer. I utställningsverksamheten används MU-avtalet som utgångspunkt och i övrigt respektive yrkesutövares branschöverenskommelse/avtal med fotografer, författare, illustratörer m fl.

Ersättningsnivåerna har legat mellan 10 100 kr och 36 200 kr.

Under år 2022 har 28 st fria professionella anlitats och 610 000 kr i lön/ersättning har utgått. Utöver det har inköp av konstverk till samlingarna skett för 300 000 kr.

3.2.3 Gotlandsmusiken

Medel motsvarande en heltidstjänst finns för att kunna erbjuda jobb till frilans, dvs 550 000 kr. Fria professionella anlitas för uppdrag i löpande verksamhet och vid genomförande av vissa projekt.

Ersättning utgår ifrån centrala avtal mellan Svensk Scenkonst och SYMF/SMF: 1 608 kr/dag plus instrumentersättning (beroende på instrument)samt eventuellt OB-tillägg (52 kr/tim) och semesterersättning. Ersättning för fyra dagars arbete med en lördagskonsert kan exempelvis ge en ersättning på 8 145 kr. Ersättning för förarbete/förberedelse, såsom instudering/inläsning/förberedelse och repetitioner ingår då i arbetet.

Omkring 110 fria professionella har anlitats under året för ca 1 675 000 kr som lön/arvode.

3.2.4 Länsbiblioteket

Länsbiblioteket anlitar författare till författarsamtal och skrivarkurser för barn och unga, dvs uppdrag i löpande verksamhet

Som arvode för författarbesök/samtal betalas enligt branschrekommendationer 7 500 kr för maximalt 2 timmar. Gällande ersättning för skrivarkurser barn och unga, används Författarförbundets taxa för uppdrag i skolan där förberedelser ingår.

Under 2022 har 25 författare, mentorer och skrivpedagoger anlitats samt 6 föreläsare fortbildning biblioteksutveckling. Totalt har 299 000 kr lagts på författarsamtal inför publik, skrivarkurser för barn och unga, mentorsskapsarvoden och föreläsararvoden.

Under 2022 skedde en ökning av medel till tryckningsstödet och totalt 75 000 kr fördelades.

3.2.5 Länsteatern på Gotland

Länsteatern är den ojämförligt största arbetsgivaren för professionella scenkonstnärer i regionen.

För stora delar av de egna produktionerna anlitas fria professionella för uppdrag i löpande verksamhet och genomförande av projekt. Största delen av den rörliga verksamhetsbudgeten går till att anställa folk, t ex manusförfattare, fotografer, scenografer, kostymörer, scenkonstnärer, regissörer, koreografer och teknik. Länsteatern försöker prioritera lokala aktörer.

Minst avtalsenlig ersättning utgår enligt branschorganisation, enligt avtal mellan Svensk Scenkonst och fackförbundet Scen och Film. Länsteatern tillämpar solidarisk lönesättning. Ersättning varierar mellan yrkeskategorierna inom respektive produktion. Fria professionella avlönas även för repetitioner.

Under 2022 har 33 personer anlitats för en kostnad av 4 510 955 kr.

3.2.6 Utvecklareorganisationen

Samtliga utvecklare arbetar med att driva nätverk, skapa samverkan och ge stöd för ansökningar. Utöver det anlitas fria professionella kulturskapare för en mängd olika uppdrag. Föreläsningar och seminarier, workshops, framträdanden och kultursommarjobb är några exempel. Utvecklarna genomför också fortbildningar för konstnärer, t ex gällande marknadsföring, digitalisering, professionalisering, att gestalta sin portfölj och skriva om sitt konstnärskap.

Litteratur-, musik- och teaterutvecklarna har också drivit mentorskapsprogram, talangutveckling för unga som leds av professionella. Slöjd- och formutvecklarna har under 2022 startat en SPOK-hubb på Gotland. SPOK är en digital plattform med syfte att sprida kunskap om lokala tillverkningsmöjligheter, från slöjd till industri. Det är ett nätverk som ökar professionaliseringen och skapar nya affärsmöjligheter för företag inom området. För ullföretagare arrangerades den internationella ullkonferensen Baltic wool conference i samarbete med Gotland grönt centrum där 15 gotländska företag deltog.

Film- och litteraturutvecklarna har under 2022 också fördelat stöd till fria professionella kulturskapare (trycknings- och filmstöd).

I de insatser/projekt där utvecklarna stod som arrangörer, erbjöds fria professionella utställningsmöjligheter och arvode med utgångspunkt från Klys rekommendationer, dvs lägst 996 kr/h. Utvecklarna följer i övrigt rekommendationer branschorganisationerna, t ex Musikerförbundet eller förbundet för Scen och film, MU-avtalet, KRO och Författarförbundet. Ibland utgår högre ersättning än rekommendationerna, enligt kulturskaparens offert.

Under året har omkring 130 kulturskapare anlåtats för olika uppdrag av utvecklareorganisationen för omkring 813 000 kr.

3.3 Arrangörs- och producentskap

Målet i Kulturplanen uttrycks:

”Vi vill skapa förutsättningar för förbättrat arrangörs- och producentskap.”

Frågor ställdes kring hur det arbetet sker, ifall kostnadsfri hjälp för fria professionella gällande arrangörs- och producentskap erbjuds och vilka resurser (tid, personella resurser och/eller pengar) som lagts på detta under det gångna året.

3.3.1 Film på Gotland

Film på Gotland arbetar med att synliggöra producenten som yrke samt stimulera de fria professionella som ämnar producera film, bland annat genom mentorskap.

Kostnadsfri hjälp för fria professionella gällande arrangörs- och producentskap erbjuds.

Inom områdena visning/spridning samt talangutveckling/produktion handleder filmutvecklarna fria professionella på regelbunden basis:

- Visning/spridning: Främst visningsaktörer, men under 2022 även mer riktat stöd gentemot fria professionella inom distribution och visningsfrågor samt samt coachning kring arrangörsskap för filmskapare och inom andra konstområden.

Uppskattad tid: Ca 12 timmar under 2022.

- Talangutveckling/produktion: Möjligheten att kunna producera sin egen film eller hitta en producent som kan producera en idé till en film.

Uppskattad tid 40 timmar under 2022.

- Inom område barn och unga och filmpedagogik ryms t ex arrangörsskap som ett av momenten inom filmsommar- och demokratisommarjobb under 2022.

Uppskattad tid: Ca 8 timmar under 2022

3.3.2 Gotlands Museum

Gotlands Museum stöttar ett förbättrat arrangörs- och producentskap genom att låna ut Konstmuseets ordinarie lokaler och anordnar olika nätverksträffar samt utbildningar motsvarande ca 200 arbetstimmar.

Ingen kostnadsfri hjälp kring arrangörs- och producentskap erbjuds.

3.3.3 Gotlandsmusiken

I Kulturplanen utlovas arrangörsutbildningar för t ex bygdegårdar, vilket ännu inte har genomförts pga pandemin. Hoppas att det ska kunna genomföras under 2023. Under tiden assisterar GM vid behov avseende producentskap.

Kostnadsfri hjälp för fria professionella gällande arrangörs- och producentskap erbjuds med omkring 20 timmar/år, vilket motsvarar ca 6 000 kr.

3.3.4 Länsbiblioteket Gotland

Länsbiblioteket arbetar inte mot fria professionella – det är litteraturutvecklarens område.

3.3.5 Länsteatern på Gotland

På initiativ från bygdegårdar och arrangörer kan arrangörsutbildningar ordnas. Den inspirerande arbetsmiljön på teatern erbjuds ibland för artister att skapa egna projekt.

Kostnadsfri hjälp för fria professionella gällande arrangörs- och producentskap erbjuds. Detta inkluderar även stöd för teknik och regi samt branschkunskap.

3.3.6 Utvecklarorganisationen

Genom nätverksträffar och fortbildningar i t ex publikutveckling och marknadsföring skapar utvecklarna bättre förutsättningar för arrangörs- och producentskap. Utbudsdag för bygdegårdarna var ett sätt att främja mer arrangerande på landsbygden.

Inom mentorskapsprogram inom scenkonst tillvaratogs och spreds kunskaper inom musikproduktion på Gotland. Slöjd- och formutvecklarna samverkade kan ibland ta på sig arrangörskapet för att starta en verksamhet (exempelvis Baltic wool conference) men sedan lämna över till andra arrangörer. Konstutvecklaren marknadsför arrangörer genom foldern Konst på Gotland och kulturarvsutvecklaren genomförde fortbildningstillfället "Så blir vi yngre" och samtliga utvecklare samarbetade med Kulturrum som arrangör genom Mixed minds i Visby.

Totalt beräknas utvecklarorganisationen att ha burit kostnader för ca 64 000 kr för detta under 2022.

Utvecklarna beräknar att de lägger omkring 20-50 % av sin arbetstid på arbetet fria professionella, vilket totalt motsvarar 868 000 kr.

3.4 Extern finansiering och samarbeten

Målet i Kulturplanen uttrycks:

”Vi vill undersöka möjligheter till förändrade prioriteringar inom befintlig verksamhetsbudget, öka den externa finansieringen av kulturverksamheter samt stimulera till ökade utbyten och samarbeten mellan kulturskapare.”

Frågor ställdes kring hur det arbetet sker och hur mycket resurser (tid och/eller pengar) som lagts på ökade utbyten och samarbeten under det gångna året.

3.4.1 Film på Gotland

Film på Gotland har under 2022 bidragit till flera ökade utbyten samverkan mellan kulturskapare genom:

- Talangutvecklingsinsatser, såsom mingel, möten och nätverkande både under Talangdagarna och Talang Över Östersjön där utbyten är grundbulten. Gäller talangerna emellan från hela landet, mellan talanger och professionella och andra viktiga professionella inom branschen.
- Nätverksträffar, mötesplatser för lokala kreatörer med fokus på nätverkande inom filmområdet men också över andra konstområden.
- Samverkan med Film Stockholm AB inom området filmproduktion med fokus på branschutveckling inom de båda regionerna. Genererar utbyte och möten.
- Främja utbyten/samverkan mellan fria professionella inom fler konstområden, t ex stötta med teknik/lokal för fri professionell inom dans och konstområdet 2022. Ömsesidigt utbyte mellan fria professionella filmare och inom andra konstområden i samverkan med andra kulturutvecklarkollegors arrangemang, t ex inom scenkonst och litteratur. (Detta utöver gemensamma projekt som Mixed Minds och Gotland Art Meetup.)

Specifik insats för fria professionella inom enkätens ram är svårbedömt men uppskattas till: Tid: ca 60 timmar/år. Lokala utbyten och samarbeten: 15 000 kr (mötesplatser/arena). Enbart samverkan FPG och Film Stockholm AB = 40 000/år.

3.4.2 Gotlands Museum

Stimulans till ökade utbyten och samarbeten mellan kulturskapare sker bland annat i utvecklingen av konstmuseets lokaler och verksamhet, genom dialogmöten, referensgrupp.

Fler samarbeten sker även i andra sammanhang, t ex inom projektet Möjlighetsmaskiner. Total omfattning/år är ca 500 timmar.

3.4.3 Gotlandsmusiken

Stimulans till ökade utbyten och samarbeten mellan kulturskapare sker via artister och extramusiker i olika produktioner. Kostnaderna för detta inkluderas i produktionskostnader (redovisade under försörjning). Ett exempel är samarbetet med Kalmarmusiken – Peter och vargen. Kalmar betalar en kvintett som samverkar med projektet och Gotlandsmusiken kommer med sex musiker och inhyrd solist.

Samarbeten kan ske på initiativ från fria professionella utifrån deras idéer och skapande, men Gotlandsmusiken ser att de behöver kommunicera det tydligare.

3.4.4 Länsbiblioteket

Arbete för extern finansiering och samarbeten har under året skett genom t ex nätverksinsatser för litterära aktörer. Länsbiblioteket har finansierat nätverksträffar: 17 500 kr för lokalkostnader föreläsare och förtäring.

3.4.5 Länsteatern på Gotland

Länsteatern satsar stort på samarbeten med andra institutioner (exempelvis Gotlandsmusiken och Gotlands Museum), bildningsförbund, skolor och andra föreningar

såsom kyrkor etc. Teatern har också flera samarbeten med kommersiella aktörer, vilket skapar möjligheter för fria professionella aktörer till arbete inom sitt område.

Ungefär 563 000 kr har Länsteatern lagt på ökade utbyten och samarbeten under 2022.

3.4.6 Utvecklarorganisationen

Stor del av utvecklarnas arbete involverar utbyten och samarbeten. Några exempel är Mixed Minds med kulturaktörer från samtliga konstområden, Konstkvälen, Bygdegårdsturné med en stor antal delaktiga, SPOK, Lin-projektet, Konstpromenader med konstbranschen, Aerpie, Baltic wool conference och det spirande arbetet med Resurscentrum Konst.

Totalt sett beräknar utvecklarorganisationen kostnader på omkring 162 000 kr ur sin budget för detta.

3.5 Analys av enkäten

Den genomföra enkäten har givit en betydligt mer nyanserad bild av institutionernas arbete med och för fria professionella än den som tidigare setts i rapporteringen. I den centrala uppföljningen täcks endast arvodering in, vilket endast utgör en liten del av de resurser som kommer fria professionella kulturskapare tillgodo.

Dock är institutionernas uppgifter till stor del estimerade, vilket gör att resultaten måste analyseras med viss försiktighet. Resultaten kan dock utgöra en bra grund för en diskussion om fria professionella i institutionell verksamhet. Uppföljningen kan också påverka institutionerna att bli tydligare med registrering, uppföljning och kommunikation kring detta.

3.5.1 Resurser för fria professionella inom kultursamverkansmodellen

Genom att utgå ifrån de mål som satts upp i Kulturplanen, kunde enkäten ringa in fler områden inom vilka institutionerna inom kultursamverkansmodellen ställer sina resurser till förfogande. Institutionerna har själva fått estimerat vilka resurser som läggs på respektive insats utifrån verksamheternas ekonomiska uppföljning. Institutionerna har inkluderat arbetstid i sina beräkningar, utom utvecklarorganisationen, som har gjort en uppskattning av sitt totala arbete för gruppen fria professionella och angett det separat.

Totalt enligt enkäten 13 411 000 kr

Tabell 1: Resurser som riktats mot gruppen fria professionella kulturskapare 2022

Resurser	Summa	Film p Gotl.	G Museum	Gotlandsmus.	Länsteatern	Länsbibl.	Utvecklarorg.
Lokaler & teknik	2 246 376	295 000	1 559 376	63 000	170 000	0	192 000
Försörjning	8 798 000	650 000	910 000	1 675 000	4 511 000	239 000	813 000
Stödgivning	350 000	275 000	0	0	0	75 000	0
Arrangörskap	148 000	18 000	60 000	6 000	0	0	64 000
Extern finansier.	967 500	75 000	150 000		563 000	17 500	162 000
Arbetstid	901 000					0	868 000
SUMMA	13 410 876	1 313 000	2 679 376	1 744 000	5 244 000	331 500	2 099 000

De olika institutionerna lägger olika stor del av sina fördelade medel på fria professionella. Dels beror det på olikheter i uppdragen och verksamheternas inriktning, dels på hur man valt att organisera verksamheterna.

Tabell 2: Resurser som riktats mot gruppen fria professionella kulturskapare 2022

Aktör	Fördelning 2022	Till fria prof	Procent
Film på Gotland	4 982 200	1 313 000	26%
Gotland Museum	21 281 400	2 679 376	13%
Gotlandsmusiken	15 566 200	1 744 000	11%
Länsbiblioteket på Gotland	2 265 700	331 500	15%
Länsteatern på Gotland	9 335 400	5 244 000	56%
Utvecklarorganisationen	4 726 600	2 099 000	26%
SUMMA	58 157 500	13 410 876	Snitt 23%

Uppföljningen av arbetet med fria professionella kan lyfta diskussionen om hur detta sker, vilken utveckling som är önskad och vad institutionerna kan lära av varandra.

Film på Gotland

Film på Gotland arbetar liksom utvecklarorganisationen främjande i hela sitt uppdrag. Deras målgrupper brukar uppges vara tre: Barn/unga, civilsamhället och fria professionella. Därmed är det inte överraskande att en stor del av deras budget går till den studerade gruppen. Nämnas kan här att insatser för fria professionellas arbete också i förlängningen kan gynna de övriga grupperna (barn/unga och civilsamhället).

Film på Gotland utgår ifrån rekommendationer från branschorganisationerna och ersätter inhyrda fria professionella enligt dessa.

Totalt estimerar Film på Gotland att omkring 1,3 mnkr utgör insatser för gruppen fria professionella. Det utgör 26 % av deras totala fördelning.

Film på Gotland uppgav att de tyckte att arbetet med enkäten var värdefullt, eftersom enkäten synliggör både främjandet, samverkan och utvecklingsområden. De såg genom enkäten också flera möjligheter till verksamhetsutveckling och ställde sig frågor som: Hur redovisar vi och mäter utlånad teknik? Vilka ska vi stötta med detta och hur ser den processen ut? Hur tydliga är vi med hur vi förfogar Kustateljén? Hur blir vi tydliga med vad som gäller? Utifrån detta fick de i uppdrag att göra en beskrivning av utmaningen/problem med taxor och avgifter (utlåning, uthyrning, Kustateljén m m) för att kunna formulera riktlinjer. De uppger också att de börjat ta med gotländska filmare på festivaler, som en del i ett coachande uppdrag. De betalar för filmarnas resa/medverkan, åker tillsammans med dem och skickar ut dem till möten med andra.

Gotlands Museum

Med många fasta anställda har Gotlands Museum stor del av nödvändig kompetens inom organisationen, vilket gör att behovet av att anlita fria professionella minskar. Gotlands Museum har dock under uppföljningens gång blivit varse att deras stöd till och arbete med fria professionella är mer omfattande än de tidigare trodde. De önskar därför att Region Gotland fortsätter med den uppföljningen även kommande år.

Totalt kommer omkring 2,7 mnkr av Gotlands Museums fördelning fria professionella utövare tillgodo, vilket är 13 % av deras totala stöd.

Gotlandsmusiken

Gotlandsmusiken är den organisation som uppger att de lägger minst resurser på gruppen fria professionella kulturskapare, ca 1,7 mnkr av totalt 15, 5 mnkr. Det motsvarar 11 % av organisationens fördelning. Med stor del av resurserna uppbundna i fast anställd personal, finns inte mycket utrymme för inhyrd kompetens. Ändå har resurser motsvarande en hel tjänst frigjorts för att kunna anlita fria professionella.

Den ersättning som erbjuds inhyrda musiker är avtalsenlig enligt Symfonikeravtalet, men motsvarar inte rekommendationerna från Musikerförbundet. Riksminimtariffen är 5 550 kr (på faktura) med repetitionsgage på 50 % av gaget samt ersättning för exempelvis instrument, solistinsatser, regianvisning och marknadsmässig ersättning för teknisk utrustning utöver huvudinstrument.

Att fria professionella kan hyra lokal och utrustning (podier, instrument) utgör en värdefull möjlighet och skulle kunna kommuniceras tydligare, t ex via hemsidan.

Länsbiblioteket

Länsbiblioteket arbetar egentligen främst mot bibliotek och har inget främjandeuppdrag för gruppen fria professionella. Trots detta läggs ca 332 tkr, 15 % av den totala fördelningen, på stöd (tryckningsstöd) och uppdrag.

Länsbiblioteket utgår ifrån rekommendationer från branschorganisationerna och ersätter inhyrda fria professionella enligt dessa.

Länsteatern på Gotland

Länsteatern på Gotland är den institution som lägger särdeles störst del av sin budget på att hyra in fria professionella kulturskapare: Omkring 5,2 mnkr av totalt 9,3 mnkr, vilket motsvarar 56 %. Med få fast anställda frigörs stor del av medlen för fria aktörer. Detta väcker dock frågor kring hur dessa möjligheter kommuniceras och görs tillgängliga, t ex hur auditioner till projekt synliggörs.

Minst avtalsenlig ersättning utgår enligt branschorganisation och fria professionella avlönas även för repetitioner.

Utvecklarorganisationen

Utvecklarorganisationen estimerar att omkring 2,1 mnkr riktas mot fria professionella, vilket är 44 % av dess totala fördelning. Att notera är att arbetssätten skiljer sig lite sinsemellan, vilket är en viktig återkoppling inför utvärderingen av utvecklarorganisationen som ska ske under 2023.

Arvode erbjuds med utgångspunkt från branschorganisationernas rekommendationer, men ibland utgår högre ersättning än rekommendationerna enligt kulturskaparens offert.

4. Underlag för strategiskt arbete

Analys av uppgifterna i redovisningen via Kulturdatabasen samt enkäten om fria professionella kulturskapare kan användas för vidare diskussioner kring strategisk utveckling av Gotlands arbete med kultursamverkansmodellen.

Aktörerna inom kultursamverkansmodellen har vissa gemensamma utmaningar. För alla gäller svårigheterna med ö-läget, det låga invånarantalet och den låga regionala/kommunala finansieringen.

4.1 Finansiering

Sedan start har också den statliga finansieringen av modellen på Gotland minskat, för att öka under 2022. Gotland har dock fortfarande extremt hög statlig finansiering (55% 2022) för att kompenseras för de speciella omständigheterna. Medeltalet i Sverige för statlig finansiering är 32%.

Gotlands höga statliga finansiering gör oss sårbara för nationell kulturpolitik och förändringar i modellens finansiering.

År	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Andel statliga medel	58%	59%	54%	54%	54%	54%	54%	54%	53%	52%	54%	55%

Att medlen i kultursamverkansmodellen inte har ökat i samma takt som löner och priser, innebär också en utmaning. Under de senaste åren har den regionala finansieringen skrivits upp med 2%, medan den statliga endast skrivits upp med 0,8-1%. I realiteten innebär detta en minskning av tillgängliga medel i modellen.

Idag fördelas omkring 74% av Region Gotlands samtliga kulturstöd till kultursamverkansmodellens verksamheter. Den bidragsöversyn som under 2022 har genomförts för de övriga kulturstöden visar på behovet av ökad resurssättning för övriga verksamheter, för att skapa likvärdiga förutsättningar som i övriga Sverige. I det nuvarande ekonomiska läget är det därför inte särskilt sannolikt att ökade medel till modellen kan prioriteras.

I Kulturplanen finns målet att öka den externa finansieringen av kulturverksamheter. Förutsättningarna för detta är dock olika för de olika aktörerna inom kultursamverkansmodellen. De publika verksamheterna i modellen arbetar redan med extern finansiering såsom biljettförsäljning och uppdragsverksamhet. Självfinansieringsgraden kan förstås utökas, men i takt med det uppstår risker som blev tydliga under pandemin. När verksamheterna är beroende av deltagarintäkter finns utmaningar kring både långsiktighet och utbud. I framtida utveckling krävs en diskussion kring vad den offentliga finansieringen ska säkerställa.

De främjande verksamheterna kommer alltid att vara helt beroende av offentlig finansiering. Att tillse att dessa kan svara mot områdets behov med de regionala och statliga medlen är därför helt avgörande.

4.2 Utbud & kulturområden

Varje institution har ansvar för ett eller flera kulturområden. Det är institutionens uppgift att överblicka behoven samt försöka fylla invånarnas behov av kultur inom respektive område. De främjande verksamheterna (Film på Gotland och Länsbiblioteket) bär sina

områden, liksom utvecklarorganisationen där varje utvecklare jobbar med och för hela området genom sina områdesspecifika medel. De har därför möjlighet att tillgodose många behov hos andra aktörer, dvs såväl institutioner som fria och tillse att utbudet blir varierat.

För de producerande institutionerna med publik verksamhet (Gotlands Museum, Gotlandsmusiken och Länsteatern) kan områdesansvaret ses som betungande. Dels har man en egen verksamhet med de möjligheter och begränsningar som det innebär (i personal, kompetenser, verksamhetsinriktning osv), dels är tanken att man ska ta ett helhetsansvar för ett eller flera konstområden.

Utmaningarna här ligger i balans mellan bredd och spets samt ett fullgott kulturutbud i olika genrer i nivå med resten av Sverige på samtliga områden. För Gotlandsmusiken och Länsteatern krävs ett medvetet arbete med gästspel och samarbeten med fria professionella för att kunna möta behoven och alla målgrupper. Gotlands Museum tar redan idag ett stort ansvar för mindre museer (genom kulturarvsutvecklaren). På konstområdet har behovet av utveckling identifierats under 2022 genom en konstöversyn på uppdrag av Regionstyrelsen. Ett arbete med verksamhetsutveckling samt förslag till ett resurscentrum för konst har påbörjats och kommer att presenteras under 2023.

De områden som har svagast infrastruktur på Gotland är dans och slöjd/form. Gällande det senare området finns dock många fria aktörer, både enskilda fria professionella kulturskapare och organisationer utanför kultursamverkansmodellen. Ett utvecklingsarbete har påbörjats för slöjd- och formområdet under 2022, bland annat genom den digitala plattformen SPOK och en gemensam verkstad. Slöjd- och formområdet ingår också i planeringen kring resurscentrum för konst.

Dansen ligger inom Länsteaterns ansvar genom länsdansuppdraget, men områdets organisation och resurser behöver ses över. Detta sker under 2023 i en dansöversyn, som ska ligga till grund för vidare analys och utveckling.

Utvecklarorganisationen har under sitt första år redan skapat stor förflyttning mot målen i Kulturplanen. Det nya arbetssättet och rollen kan dock behöva befästas ytterligare för att det ska bli en likvärdighet för alla områden. En utvärdering av organisationen genomförs under 2023.

4.3 Barn & unga

Samtliga institutioner arbetar med att stärka sitt arbete gällande barn och unga. Ett av målen i Kulturplan 2021-2024 gäller just ökad verksamhet riktat till barn, ungdomar och unga vuxna. Det gäller både utbud för dessa målgrupper och medverkan/delaktighet i institutionernas verksamheter.

De främjande institutionerna (Film på Gotland, Länsbiblioteket och utvecklarorganisationen) arbetar med barn och unga på flera sätt. Dels riktas viss del av verksamheten direkt till barn eller utveckling av verksamhet för barn, dels stöttas aktörer som i sin tur gör verksamhet för barn. Att stötta fria professionella aktörer kan i förlängningen skapa ett större utbud för barn och unga eller generera en aktivitet i Skapande skola. Gränsdragningarna är därför inte så tydliga.

I redovisningen syns att 31-48% av de producerande institutionernas (Gotlands Museums, Gotlandsmusikens och Länsteaterns) publik är barn och unga under 19 år, vilket är ett tydligt fokus och en målmedveten satsning. Dock ser institutionerna själva att de behöver fokusera ytterligare på ungas medverkan och skapande. Det gäller förstås att skapa ett

kulturutbud som unga önskar, men också att möjliggöra delaktighet och stimulera deras eget skapande.

Under 2022 har arbetet med att involvera unga i hela processen, från planering till utbud, ökat. Några exempel är Ung Musik där Gotlandsmusiken och musikutvecklaren hjälper unga att arrangera, referensgrupper med barn och unga inom Gotlands museums utveckling av nya utställningar och Ung Ö där Länsteatern ställer sin produktionsapparat till ungas förfogande. Utmaningen är dock att nå de som i dagsläget inte självklart deltar i kulturområdet, ofta knutet till socioekonomiska faktorer.

Barn och ungas delaktighet i kulturlivet är även nationellt en uppmärksammas fråga. I rapporten ”Delaktighet i kulturlivet i Norden” (Kulturanalys, dec 2022) märks att kulturdeltagandet även för barn är kopplat till faktorer som kön, socioekonomi och geografi. Särskilt tydligt är det att barn till föräldrar med längre utbildning deltar mer i kulturlivet än barn till föräldrar med kortare utbildning. Där lyfts även kulturens infrastruktur som en viktig faktor och hur utbudet i den offentligt finansierade kulturen möter människors preferenser. I rapporten framförs kritik mot att de åtgärder och reformer som genomförs för att öka delaktigheten inte följs upp och utvärderas tillräckligt. Delaktighetsarbetet ses också fortfarande vara alltför styrt uppifrån och att fokus på publiktillströmning gör att aspekter som konstnärlig kvalitet och autonomi nedprioriteras.

Eftersom aktiviteter med och för personer 19-26 år inte uppmärksammas i de nationella systemen, krävs särskild regional uppföljning för att synliggöra detta arbete.

4.4 Fria professionella

Inom kultursamverkansmodellen finns ett behov av att vidare diskutera hur fria professionella stötts inom de institutionella verksamheterna. Några diskussionspunkter ses som extra viktiga i detta utvecklingsarbete:

4.4.1 Anlita externa utövare – viktigt för att nå målen

Att anlita externa krafter till att utföra verksamhet inom institutionerna är en viktig väg mot att nå målen i Kulturplan 2021-2024. Dels ger det arbetstillfällen för fria professionella, dels avlastar det institutionerna och dessutom ger det en viktig kreativ injektion i den löpande verksamheten. Att tillvarata de resurser som de 1000 fria professionella kulturskaparna erbjuder är ovärderligt för utveckling inom institutionerna och generellt för kulturen på Gotland. Som Kulturrådet skriver: ”En förutsättning för utveckling är också att de regionala kulturverksamheterna ger goda möjligheter för kulturskapare och samverkar med professionella kulturaktörer utan offentlig huvudman, så kallade fria aktörer.”

Utvecklarorganisationen har under 2022 påbörjat en förändring för att möjliggöra detta. Utvecklarna producerar allt mindre själva och istället anlitat fria professionella för genomförandet.

Det ligger tydligt i uppdraget för de främjande organisationerna, Film på Gotland och utvecklarorganisationen, att stötta och möjliggöra för andra aktörer. Däremot är förväntansbilden otydligare för övriga institutioner. En diskussion behövs kring vad uppdraget med områdesansvar och samarbete med andra aktörer innebär, inför utveckling av kultursamverkansmodellen på Gotland.

4.4.2 Hur stöttas fria professionellas skapande?

Att få uppdrag eller bli tillfälligt anställd inom projekt är viktigt för fria professionellas försörjning. Inom institutionerna finns en medvetenhet om detta och enkäten har ytterligare satt fokus på frågan. En annan aspekt är dock hur fria professionellas skapande kan stöttas av institutionerna. Hur ofta tar institutionerna tillvara den konstnärliga kraften i den fria gruppen, och utgår ifrån deras idéer och kreativitet?

Främjandeorganisationerna (Film på Gotland, Länsbiblioteket och Utvecklarorganisationen) gör detta regelbundet, till exempel genom att fördela stöd (filmstöd och tryckningsstöd), teknikutlåning med mera. I återkopplingen i samband med enkäten lyftes dock att synliggörandet av frågan skapar nya tankar om hur det kan göras i ännu större utsträckning.

För de publika institutionerna är frågan också nyväckt, men det finns några goda exempel. Vissa fria professionella tar kontakt med institutionerna och efterfrågar samarbeten. Det sker främst inom scenkonsten. Gotlandsmusiken och Länsteatern samarbetar då och då i produktioner där idén har stammat från en fri professionell aktör. Det saknas dock i dagsläget ett strukturerat arbete för att bjuda in och synliggöra denna möjlighet. Projektet ”Konstkavle” var en liknande möjlighet, där en bildkonstnär inbjöds att göra en utställning hos Gotlands Museum, med uppdraget att bjuda in nästa aktör. Därigenom gavs fria professionella en möjlighet att ta beslut om kreativt innehåll, vilket är ytterligare en möjlighet att involvera denna grupp i institutionernas verksamhet. En större medvetenhet om frågan och tydligare kommunikation kan ge institutionerna kreativa injektioner och ett ännu bättre samarbete med de fria professionella.

Gällande talangutveckling finns fler exempel. Länsteaterns projekt ”Ung Ö” är ett exempel, där unga kulturskapares scenkonstidéer ges utrymme att utvecklas.

4.4.3 Arvodering – en rättvisefråga

Alla institutioner utgår ifrån branschorganisationernas vid arvodering av fria professionella utom Gotlandsmusiken, vars branschavtal stipulerar en annan nivå. Här behövs en fortsatt dialog för att institutionerna ska möta de fria professionella på samma villkor.

Att notera är också att ersättningsnivåerna mellan olika branscher varierar. Författarbesök/samtal betalas enligt branschrekommendationer 7 500 kr, medan Klys allmänna rekommendation är ca 1 000 kr/timme och Musikerförbundet rekommenderar 5 550 kr för ett framträdande (upp till tre timmar). En gemensam diskussion behövs om hur länsinstitutionerna säkerställer likvärdighet mellan konstområden.

Arvoderingsfrågan kommer att lyftas under uppföljningssamtal med respektive institution under maj 2023.

4.4.4 Hur kommuniceras möjligheterna?

Flera av institutionerna har själva lyft att deras kommunikation av de olika möjligheterna kan förbättras. Eftersom detta är verksamhet som stöds av offentliga medel, är det viktigt att alla ges samma möjligheter att utnyttja de erbjudanden som finns. Transparens och tillgänglighet krävs därför kring utlysningar av allt från instrumentuthyrning, resor till Filmfestivalen och auditions till scenkonst.

Kommunikationsfrågan kommer att lyftas med institutionerna under det kommande året, för att vid uppföljning av verksamhetsår 2023 kunna se vilka förbättringar som gjorts.

4.4.5 Upphovsrätt och ersättning

Ingen fråga i enkäten berörde särskilt frågan om upphovsrätt och ersättning för upphovsrättsskyddat material och institutionerna har inte heller lyft det i sina svar.

Gällande digitalisering av arrangemang har det i samtal framkommit att det finns ett behov av kunskapsutveckling kring detta. Generellt kan sägas att avtalen ska reglera huruvida materialet får spelas in och sändas samt i vilka kanaler och hur det får nyttjas. Om materialet tillgängliggörs digitalt, ska ytterligare ersättning utgå.

Vid möte för genomgång av verksamhetsår 2022 kommer institutionerna att tillfrågas om behov av kompetensutveckling gällande upphovsrätt.

4.4.6 Fortsatt uppföljning är viktig

Uppföljningen av arbetet med fria professionella kan lyfta diskussionen om hur detta arbete sker, vilken utveckling som är önskad och vad institutionerna kan lära av varandra.

Förvaltningen att fortsatt följa upp fria professionella inom institutionell verksamhet, med kompletteringar utifrån de frågor som har uppkommit genom denna process.

5. Sammanfattning

5.1 Ekonomi

Gotland har extremt hög statlig finansiering (55% 2022) för att kompenseras för de speciella omständigheterna. Medeltalet i Sverige för statlig finansiering är 32%.

Totalt i kultursamverkansmodellen har intäkter och kostnader ökat med i snitt 1% per år. Konsumentprisindex har under samma period ökat med nästan 2% per år, vilket innebär att den ekonomiska kapaciteten i modellen för samtliga aktörer i realiteten har minskat. Totalt sker finansiering huvudsakligen genom statliga bidrag (35%), regionala bidrag på (33%) och verksamhetsintäkter (25%).

De publika verksamheterna (Gotlands Museum, Gotlandsmusiken och Länsteatern) har möjlighet att få externa intäkter från t ex biljettförsäljning och sponsorer, medan främjandeverksamheterna Film på Gotland, Länsbiblioteket och utvecklarorganisationen inte har det i sitt uppdrag. Film på Gotland och Länsbiblioteket utökar dock ofta sin verksamhetsbudget med olika projektmedel. Gotlands museum har störst andel externa verksamhetsintäkter (41%), Länsteatern kommer näst (22%) och Gotlandsmusiken därefter (11%).

5.2 Personal

Personalkostnaderna utgör den största delen av samtliga verksamheters budget. Totalt i modellen utgör de 63% av kostnaderna 2022, vilket är historiskt lågt. Åren innan har personalen utgjort omkring 70% totalt. Denna förändring bedöms främst bero på de tillfälliga verksamhetsmedel, både statliga och regionala, som har tillförts under pandemin.

Gotlands Museum, Gotlandsmusiken och Länsbiblioteket har huvuddelen av kostnaderna bundna i fast anställd personal, vilket skapar vissa problem då lönerna ökar i snitt med 2% per år medan bidragen i kultursamverkansmodellen endast stiger med 1%. Länsteaterns personalkostnader numera inkluderar färre fast anställda. Istället hyrs fria professionella in utifrån verksamhetens behov. Främjandeverksamheten Film på Gotland har lägre personalkostnader i förhållande till verksamhetskostnader och utvecklarorganisationen är ny för 2022.

Antalet anställda inom kultursamverkansmodellen på Gotland har minskat sedan 2013, från 99,5 årsarbetskrafter 2013 till 84,5 2022. En förändring syns också gällande kön: År 2013 var det totalt aningen övervägande män (56%), medan det 2022 är fler kvinnor anställda (55%).

5.3 Publik och verksamhetsbesök

De publika verksamheterna är Gotlands Museum, Gotlandsmusiken och Länsteatern. Dessas verksamhet har de senaste åren påverkats stort av pandemirestriktioner och människors försiktighet. Glädjande nog verkar publiken börja hitta tillbaka 2022.

För Gotlands Museum räknas verksamhetsbesök, dvs besök till samtliga besöksplatser. Exklusive webbesök redovisas 250 775 verksamhetsbesök till ruiner, museigårdar, Fornsalen, Konstmuseet och övrig verksamhet. En stor del av dessa utgör besök i ruinerna. Uppgiften för ruinerna är en skattning från GoGotland och inkluderar även övrig verksamhet, varför uppgiften inte riktigt är jämförbar med andra museers och övriga verksamheter inom kultursamverkansmodellen på Gotland.

Gällande publik inom scenkonst präglar fördelningen till respektive scenkonstområde antalet föreställningar. På Gotland fördelas mest medel till musik (15,6 mnkr), följt av teater (9,3 mnkr). Minst pengar får dansområdet. Länsteatern har områdesansvaret för dansen och tilldelas för länsdansuppdraget omkring 200 tkr. Under 2022 har 300 tkr av regionala förstärkningsmedel riktats särskilt till dansområdet, vilket ger dansområdet en budget på ca 0,5 mnkr för 2022. Under 2022 har flest föreställningar givits på teaterområdet, 330 st. På musikområdet har 247 konserter givits och endast 12 föreställningar har erbjudits på dansområdet.

Scenkonstverksamheterna Gotlandsmusiken och Länsteatern visar över tid olika utveckling. Gotlandsmusikens publika verksamhet har minskat sedan 2013 (2013: 310 st, 2022: 263 st), medan Länsteaterns har ökat (2013: 141 st, 2022: 349 st). Gotlandsmusiken har dock haft aningen större publik på de konserter som givits jämfört med tidigare år, totalt 20 300 personer. Länsteatern har haft en enorm publikutveckling: Totalt 53 500 personer har tittat på föreställningarna, jämfört med t ex 2019 då antalet var 12 700 st. Förändringen förklaras med att Länsteatern under 2022 spelat Pippiteater på Pippis sommarland. Det är en medveten satsning för att nå breddat deltagande och möta nya publikgrupper, framför allt barn/unga.

5.4 Barn och unga

Barn och unga är en prioriterad grupp både i de nationella och regionala målen. I besöks- och publikstatistiken märks att Gotlands museum redovisar 78 911 st verksamhetsbesök från barn och unga, vilket innebär 31% av verksamhetsbesöken (exklusive webbplatsbesök). Av dessa var 5 691 från skola, vilket motsvarar ca 260 skolklasser – en ambitiös verksamhet. Av årets föreställningar (Gotlandsmusiken och Länsteatern sammantaget) har 364 särskilt riktats mot barn och unga. Av totalt antal konserter/föreställningar var 55% på musikområdet, 65% på teaterområdet och 41% på dansområdet riktade mot barn och unga.

Utvecklarna har under 2022 i snitt riktat ungefär en tredjedel av arbetstid och aktiviteter för barn och unga: 29% av tiden och 28% aktiviteterna. 33% av deltagarna är barn/unga. Film på Gotland arbetar med barn och unga genom bland annat skolbio, filmsommarjobb, lovaktiviteter m m. Länsbiblioteket arbetar med bibliotekspersonal och verksamhetsutveckling, vilket i nästa steg genererar mycket verksamhet för barn och unga.

Institutionerna själva beskriver att de behöver fokusera ytterligare på ungas medverkan och skapande. Det gäller förstås att skapa ett kulturutbud som unga önskar, men också att möjliggöra delaktighet och stimulera deras eget skapande.

En prioriterad grupp som Kulturplan 2021-2024 lyfter är unga, dvs personer 19-26 år. Dessa syns inte i den nationella statistiken, eftersom det inte är en nationellt prioriterad grupp. Uppföljning av insatser mot denna grupp sker därför i uppföljningen av Kulturplanen.

5.5 Fria professionella

Den genomföra enkäten har givit en betydligt mer nyanserad bild av institutionernas arbete med och för fria professionella än den som tidigare setts i rapporteringen. Resultaten kan dock utgöra en bra grund för en diskussion om fria professionella i institutionell verksamhet. Uppföljningen kan också påverka institutionerna att bli tydligare med registrering, uppföljning och kommunikation kring detta.

Utvecklarna uppger att de i snitt lägger 37% av sin arbetstid på arbetet för fria professionella, men det varierar något mellan kultur-/konstområden.

Det totala ekonomiska värdet för det som institutionerna inom kultursamverkansmodellen ställer till de fria professionellas förfogande är omkring 13,4 mnkr, vilket motsvarar 23% av den totala fördelningen. Det ser olika ut för varje institution. Dels beror det på olikheter i uppdragen och verksamheternas inriktning, dels på hur man valt att organisera verksamheterna.

Tabell 2: Resurser som riktats mot gruppen fria professionella kulturskapare 2022

Aktör	Fördelning 2022	Till fria prof	Procent
Film på Gotland	4 982 200	1 313 000	26%
Gotland Museum	21 281 400	2 679 000	13%
Gotlandsmusiken	15 566 200	1 744 000	11%
Länsbiblioteket på Gotland	2 265 700	332 000	15%
Länsteatern på Gotland	9 335 400	5 244 000	56%
Utvecklarorganisationen	4 726 600	2 099 000	26%
SUMMA	58 157 500	13 411 000	Snitt 23%

5.6 Strategiskt arbete

Rapporten kan användas som ett underlag för strategiskt arbete kring frågor som:

- Finansiering
- Utbud och kulturområden
- Barn och unga
- Fria professionella